

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Plzeň 2012

David Cakl

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Totožnost – její ochrana a prokazování

Předkládá: David Cakl
Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **David CAKL**
Osobní číslo: **R10B0020P**
Studijní program: **B6804 Právní specializace**
Studijní obor: **Veřejná správa**
Název tématu: **Totožnost - její ochrana a prokazování**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Zaměření práce
3. Vymezení pojmu totožnost
4. Fyzická osoba a její identifikační údaje
5. Důvody a způsoby prokazování totožnosti
6. Ochrana totožnosti a ochrana osobních údajů
7. Závěr: Zhodnocení práce

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: **cca 40 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:
viz zvláštní seznam

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2010**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2011**

Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 18. února 2011

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Totožnost – její ochrana a prokazování“ zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

.....

P o d ě k o v á n í

Děkuji touto cestou JUDr. Tomášovi Loudovi, CSc. za jeho podnětné připomínky a za ochotu pomoci během tvorby této bakalářské práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	DEFINICE A VÝZNAM TERMÍNU OSOBA A JEJÍ IDENTITA	2
	2.1 OSOBA A IDENTITA Z POHLEDU FILOSOFIE	2
	2.2 OSOBA Z POHLEDU PRÁVA	3
	2.3 IDENTITA OSOBY	5
3	IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE	6
	3.1 JMÉNO A PŘÍJMENÍ	7
	3.2 DATUM A MÍSTO NAROZENÍ	9
	3.3 IDENTIFIKAČNÍ ČÍSLA OSOB.....	9
	3.3.1 Rodné číslo	10
	3.3.2 Kontrola rodného čísla pomocí kontrolní číslice.....	11
	3.3.3 Další osobní identifikační čísla.....	12
	3.4 ADRESNÍ ÚDAJE	13
	3.4.1 Místní doručovací adresy - adresy trvalého bydliště.....	13
	3.4.2 Další doručovací adresy.....	14
	3.4.3 Účastnické adresy.....	14
4	POPISNÉ ÚDAJE	15
	4.1 BIOMETRICKÉ ÚDAJE OSOBY	16
	4.2 POPISNÉ ÚDAJE BĚŽNĚ UŽÍVANÉ K IDENTIFIKACI	16
	4.3 POPISNÉ ÚDAJE UŽÍVANÉ K HODNOCENÍ SUBJEKTU ÚDAJŮ.....	17
5	PODPIS A ELEKTRONICKÝ PODPIS	17
6	CITLIVÉ ÚDAJE	18
7	MULTIPLICITNÍ VÝSKYT IDENTIFIKAČNÍCH ÚDAJŮ.....	19
8	SPRÁVNOST, PRAVDIVOST A PŘESNOST OSOBNÍCH ÚDAJŮ	20
9	OSOBNÍ DOKLADY	20
	9.1 RODNÝ LIST	20
	9.2 OBČANSKÝ PRŮKAZ	22
	9.2.1 Elektronický občanský průkaz a základní registry.....	23
	9.2.2 Potvrzení o občanském průkazu	24
	9.3 CESTOVNÍ DOKLAD	25
	9.4 ŘIDIČSKÝ PRŮKAZ.....	26

9.5	SLUŽEBNÍ PRŮKAZ	26
9.6	ZBROJNÍ PRŮKAZ.....	26
9.7	KRYCÍ DOKLADY.....	27
9.8	DALŠÍ DOKLADY PROKAZUJÍCÍ TOTOŽNOST DRŽITELE	27
10	PROKAZOVÁNÍ TOTOŽNOSTI.....	27
10.1	HISTORIE PROKAZOVÁNÍ TOTOŽNOSTI.....	27
10.2	POVINNOST PROKÁZÁNÍ TOTOŽNOSTI.....	29
10.2.1	<i>Postupy Policie České republiky.....</i>	29
10.2.2	<i>Postupy strážníků obecní policie .....</i>	30
10.2.3	<i>Celní správa.....</i>	31
10.2.4	<i>Vězeňská a justiční služba .....</i>	32
10.2.5	<i>Vojenská policie.....</i>	33
10.2.6	<i>Veřejná stráž.....</i>	33
11	OCHRANA OSOBNOSTI	35
11.1	OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ	36
11.2	VÝVOJ OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ	36
11.3	ZÁKON NA OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ	37
11.4	ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ.....	39
12	ZÁVĚR.....	40
	RESUMÉ	
	PŘEHLED PRAMENŮ	
	PŘÍLOHY	

1 Úvod

Od samého počátku existence lidské kultury se člověk stává součástí nějakého společenství. Je to lidská přirozenost, vlastnost a potřeba zapojovat se na základě mnoha kritérií do skupin a vytvářet tím různorodé množiny společnosti. Tuto skutečnost lze ostatně dokumentovat citátem řeckého filosofa Aristotela (4. stol. př. n. l.): „*Člověk je tvor společenský.*“ Na první pohled by se mohlo zdát, že tím, že je člověk součástí společnosti, dochází u jeho osoby k oslabení či potlačení jeho vlastní identity. Ale je tomu právě naopak. Díky příslušnosti člověka ke společnosti má on sám možnost objevovat shodné a rozdílné znaky vůči ostatním příslušníkům této společnosti. To mu pomáhá odpovědět si na otázku: Kdo jsem já? Jinými slovy: Jaká je má identita? Nepochybně se hledáním odpovědi na tyto elementární otázky zabývá po celý život převážná většina z nás.

Pojďme ale opustit filosofický rámec identity člověka a zaměřme se na tento pojem z hlediska právní vědy. Spolu s tím, jak se lidská společnost vyvíjela, začaly se v ní postupně vyskytovat a prosazovat nežádoucí a nechtěné formy chování. To dalo základ tomu, aby se ustanovila pravidla, která by určovala, organizovala a řídila různé aspekty lidského soužití ve společnosti. Tato pravidla se postupně zdokonalovala a upřesňovala, až položila faktický základ pro vytvoření právních norem. Platnost těchto právních norem je mimo jiné vázána na konkrétní společnost a konkrétní časové období, to znamená, že různé společnosti se v různých historických úsecích řídily a řídí různými právními normami. Jak bylo zmíněno, právní normy upravují pravidla lidského soužití ve společnosti, jejímž primárním prvkem je člověk. Společným znakem právních norem je proto potřeba jednoznačně definovat člověka a jeho identitu jako primárního adresáta práva. Adresáta právní normy lze chápat jako subjekt, k němuž jsou směřována jistá pravidla chování daná příslušnou právní normou. Nutno podotknout, že právo samo si vytváří své adresáty, tedy určuje a vymezuje právní subjektivitu (tj. způsobilost k právům a způsobilost k právním úkonům).

Aby bylo možné právní normy efektivně aplikovat a jejich dodržování následně kontrolovat či vyžadovat, je zapotřebí, aby byli adresáti těchto právních norem jednoznačně určitelní a odlišitelní. Jinak řečeno, aby byla zaručena jejich unikátní identita (česky totožnost).

Motivací této bakalářské práce je proto snaha uceleně shrnout to, jak chápe a odráží právní systém České republiky pojem totožnost fyzické osoby. Tato totožnost je úzce spjata s identifikačními údaji fyzické osoby. Za takové identifikační údaje lze obecně považovat všechny informace, které mohou vést k úspěšnému určení jednoznačné totožnosti fyzické osoby. Součástí této práce je tak seznam takových identifikačních údajů, se kterými se v praktickém životě člověk může setkat. S totožností fyzické osoby dále souvisejí popisné údaje fyzické osoby, tedy údaje, které blíže popisují danou fyzickou osobu z hlediska jejího vzhledu, vzdělání, zaměstnání apod. Člověk se v průběhu svého života stává držitelem různých veřejných listin, resp. osobních dokladů, které obsahují osobní údaje o jeho totožnosti, proto je do této práce zařazena část s charakteristikami jednotlivých osobních dokladů. Dalším tématem, zahrnutým do této práce, je prokazování totožnosti fyzické osoby, zejména pak informace o tom, kdy je člověk ze zákona povinen svou totožnost prokázat. S totožností souvisí i ochrana osobních údajů, proto je tomuto tématu věnována poslední část práce.

2 Definice a význam termínu osoba a její identita

2.1 Osoba a identita z pohledu filosofie

Podívejme se na to, jak lze uchopit význam osoby a její identity z hlediska filosofie, tedy vědy, která zkoumá obecné zákonitosti a vazby mezi vývojem přírody, společnosti a myšlení.

Osobu lze vnímat jako jedinečného nositele subjektivity a všeho, co k ní patří, zejména svobody, vůle, práv, vztahů apod. Navenek je osoba charakterizována svým jménem, které jí odlišuje od ostatních a je znakem její důstojnosti. Historicky se termín osoba objevuje poprvé v antické tragédii. Větší význam osoby a jejího hodnocení přineslo zejména křesťanství. Filosofický zájem o osobu začíná u Augustina, který se opíral o myšlenku, že víra přichází první, ale podporovaná samotným rozumem jednotlivé osoby. Vlastní filosofii osoby vytvořili v návaznosti na literaturu 19. století teprve Soren Keirkegaard, který kladl důraz na existenci individuality a potřeba ji prozkoumat jej přivedla k rozhodnutí prohlásit tuto myšlenku na existencionalní, čímž připravil půdu pozdějším existencionalistům ve 20. století. Zdůraznil vnitřní spojitost svobody a odpovědnosti, etický význam lidské jedinečnosti a ryze osobních vnitřních jevů jako

např. vina, čest, lítost, vděčnost, věrnost, držení slova atd. Pojem osoba hraje velkou úlohu i ve filosofii výchovy, v teologii, psychologii a v teorii práva - zejména teorii lidských práv.¹

Identita je pak z pohledu filosofie výraz určité relativní kontinuity (setrvalosti) v čase, kdy jedinec zůstává sám sebou v plynutí tohoto času. Identita představuje určitý jedinečný způsob existování našeho „Já“. Realizuje se ve styku s druhými individualitami a společenstvími, čímž vyjadřuje schopnost navracet se k sobě a ze sebe sama opět vycházet.²

Každá osoba může během svého života přijmout různé identity, může je dle okolností na ně působících a dle potřeb konkrétní osoby měnit, některé osoby pak používají několik zcela rozdílných identit zároveň.

Zjednodušeně lze konstatovat, že filosofie chápe osobu jako člověka, který je spojen se svým jménem a zároveň dokáže využitím svého rozumu jednat a být za toto své jednání zodpovědný.

2.2 Osoba z pohledu práva

Právní aspekt termínu osoby lze přiblížit následovně. Právo si samo vytváří své adresáty. Jeho recipientem (tím, k jehož vůli a vědomí se právní norma obrací, na jehož vůli a vědomí působí), je člověk a nemůže jím být nikdo jiný než člověk. Právo tak upravuje vztahy mezi lidmi a působí na jejich vědomé a volní chování. Podle práva i proti právu se mohou chovat jen lidé. Pro člověka se v právní terminologii užívá často pojem fyzická osoba a tímto pojmem můžeme označovat každou živou osobu, která je způsobilá mít práva a povinnosti. Tuto skutečnost lze označit jako právní způsobilost, přičemž o tuto právní způsobilost nemůže být nikdo připraven ani nemůže být žádným způsobem omezována. Právní osobností se stává každá fyzická osoba v momentě svého narození a způsobilost k právům a povinnostem trvá po celou dobu života jedince. Subjektem právních vztahů může být též počaté, ale ještě nenarozené dítě (právo hovoří o tzv. ....

¹ Sokol, J. (1998, 3. rozš. vyd.). *Malá filosofie člověka: Slovník filosofických pojmů*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-253-5. Str. 337.

² Olšovský, J. (1999, 1. vyd.). *Slovník filosofických pojmů současnosti*. Praha: Erika. ISBN 80-7190-804-5. Str. 81.

nascituru). To je však podmíněno faktem, že plod se narodí živý (bez ohledu na délku jeho života) a pokud ne, nahlíží se na tuto událost tak, že fyzická osoba nikdy neexistovala, tedy nikdy nebyla subjektem právního vztahu. Tento institut nalézá své uplatnění především v dědickém právu, neboť z výše uvedeného je patrné, že mrtvý plod nemůže nabývat dědictví a nemůže být tedy ani případným zůstavitelem. Právní způsobilost zaniká až smrtí fyzické osoby, případně soudním prohlášením za mrtvého. Smrt fyzické osoby se prokazuje úmrtním listem na základě úředního zjištění smrti. Pokud toto není možné úředně zjistit, pak nahrazuje úmrtní list rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého, jehož součástí je i soudem určený přesný okamžik smrti, což je opět rozhodné pro případné dědické řízení. Pokud soud následně zjistí nové skutečnosti o času smrti, pak své rozhodnutí upraví, případně zruší, což má dopad i na následné dědické řízení.³

Způsobilost k právním úkonům vzniká u fyzické osoby postupně, a to s ohledem na její mentální vývoj, na rozumové a volní schopnosti, a zda je taková osoba schopna posoudit a ovládat své jednání. V plné míře může fyzická osoba nabýt způsobilosti k právním úkonům dosažením věkové hranice osmnácti let, tedy zletilosti (případně dříve uzavřením sňatku s povolením soudu, avšak nikoliv před dosažením šestnácti let věku). Před dosažením zletilosti jsou tedy osoby způsobilé pouze k takovým právním úkonům, které odpovídají jejich schopnosti předvídat následky svého chování. Pokud nastane situace, kdy fyzická osoba dosáhla zletilosti, ale její mentální vyspělost nedosahuje z jakýchkoliv důvodů požadovaného stupně, může být taková osoba výhradně rozhodnutím soudu na této způsobilosti omezena, případně může být takové způsobilosti zbavena zcela. Hovoříme však pouze o způsobilosti osoby k právním úkonům, neboť způsobilosti k právům a povinnostem nemůže být zbavena nikdy.⁴

Vedle fyzické osoby se v právní terminologii setkáváme rovněž s pojmem právnická osoba, což jsou vlastně uměle vytvořené subjekty, které v právních vztazích vystupují a jednají jako lidé. Podstatu právnických osob tvoří buď lidé, nebo majetek, a podle jejich podstaty je dělíme na společenství osob neboli korporace, společenství věcí a majetku a dále na společenství právnických osob. Vznik právnické osoby je vymezen

.....
³ Bezouška, P., Bednář, V. a kol. (2003, 1. vyd.). *Soukromé právo pro neprávnický*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk. ISBN 80-86473-53-8. Str. 70-71.

⁴ Bezouška, P., Bednář, V. a kol. (2003, 1. vyd.). *Soukromé právo pro neprávnický*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk. ISBN 80-86473-53-8. Str. 72.

zákonem, většinou vznikají na základě písemných smluv, případně zakládacích listin a zápisem do evidence, kterou jsou obchodní nebo jiné rejstříky a výmazem z těchto rejstříků právnická osoba i zaniká. Právnickou osobou je rovněž stát, který kromě samosprávného hospodaření plní rovněž úkoly v soustavě státního administrativního aparátu.⁵

Z výše uvedených informací vyplývá, že pohledem právní vědy lze osobu definovat jako subjekt práv, tzn. subjekt, který je neoddělitelně spojen se způsobilostí mít práva a povinnosti. Často je pak v právní praxi termín osoba zaměňován termínem fyzická osoba (příp. právnická osoba – viz výše).

2.3 Identita osoby

Pojem identita lze nahradit českým ekvivalentem totožnost, tzn. totožnost něčeho s něčím, či totožnost něčeho se sebou samým. Pojďme se podívat na to, co si lze představit pod pojmem identita osoby. Ta je definována jako "nezbytná podmínka bytí každé konkrétní osoby" nebo jako "podmínka být sám sebou a nikým jiným". Lidská identita je kombinací biologických i psychických, vrozených i následně získaných individuálních a specifických vlastností a schopností vnímat sám sebe. Další rozvoj každé osobnosti je závislý právě na schopnostech vnímat svojí vlastní osobnost, tedy sám sebe - vlastní identitu, která je ztělesněním našeho vlastního já. Z tohoto logicky vyplývá fakt, že každý z nás je totožný (identický) právě a jen sám se sebou.⁶

.....
⁵ *Kdo je právnická osoba - definice, vysvětlení pojmu* [online]. *Bezplatnapravni poradna.cz*, 2010 [cit. 2012-01-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezplatnapravni poradna.cz/online-zdarma/ruzne/pravnicko-slovník/298-kdo-je-pravnicka-osoba-definice-vysvetleni-pojmu.html>>.

⁶ Rak, R. a kol. (2008, 1. vyd.). *Biometrie a identita člověka*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2365-5. Str. 39.

Identitu osoby můžeme vnímat z hlediska několika rovin, mezi ty základní roviny patří zejména následující:

- Biologická rovina, tedy kombinace dědičných a získaných biologických charakteristik, nezávislých na vědomí člověka.
- Psychologická rovina, tedy totožnost vědomí. Duševně zralý člověk si při všech změnách, jež se s ním odehrávají v čase a prostoru uvědomuje identitu své osoby, čili svého já, které v prostředí stále se měnících skutečností zůstává neměnné.⁷
- Sociální rovina, tedy osoba je podle svých charakteristik, projevů a zvyků přiřazována k jisté sociální skupině, jejíž členové mají své společenské, geografické, jazykové, kulturní, etnické, morální a jiné vlastnosti společné.

Určení totožnosti v praxi znamená přesnou identifikaci konkrétní osoby pomocí informací přímo nebo nepřímo identifikujících fyzickou osobu. Jako takovou informaci můžeme označit řadu osobních a jiných údajů, případně fyziologické znaky, především však jméno a příjmení spolu s datem narození. V následující kapitole jsou rozepsány jednotlivé identifikační údaje, které lze úspěšně použít pro určení identity (totožnosti) člověka.

3 Identifikační údaje

Za identifikační údaj můžeme považovat každou informaci, která vede k určení totožnosti konkrétní fyzické osoby. Jednou ze základních skupin takových informací jsou údaje o jménu a příjmení, tedy údaje přidělené osobě volným aktem. Dalším druhem informací jsou základní údaje, které jsou evidovány jako jednou zjištěné, vyplývající z určité existující skutečnosti. Těmi jsou například číselné hodnoty a zeměpisné údaje. Takové informace jsou úředně přidělovány a předepsaným způsobem zaznamenávány příslušnými evidenčními orgány a jsou tedy spravovány státem. Třetí skupinu identifikačních údajů fyzických osob tvoří arbitrárně a náhodně přidělované údaje.⁸

.....
⁷ Rak, R. a kol. (2008, 1. vyd.). *Biometrie a identita člověka*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2365-5. Str. 39-40.

⁸ Matoušová, M., Hejlík, L. (2008, 2. dopl. a aktualiz. vyd.). *Osobní údaje a jejich ochrana*. Praha: Aspi. ISBN 978-80-7357-322-5. Str. 54.

3.1 Jméno a příjmení

Podstata, struktura a původ lidmi používaných jmen úzce souvisí s kulturním, náboženským, regionálním a legislativním prostředím.⁹ Jméno a příjmení můžeme jednoznačně označit jako základní identifikační údaj. Právo na ochranu těchto základních identifikačních údajů, tedy jména a příjmení, máme všude tam, kde jsou tyto údaje uváděny spolu s dalšími osobními údaji, se zákonem stanovenými výjimkami.¹⁰

Náležitosti a pravidla užívání jména a příjmení upravuje zákon.¹¹ Občan má právo i povinnost užívat při úředním styku jména, stejně tak i příjmení, ve shodném a úplném tvaru, ve kterém jsou zanesena v matriční knize vedené příslušným matričním úřadem.¹² Nelze užívat zkratk nebo jen některých jmen a příjmení, ale občan má povinnost uvádět jméno a příjmení v plném znění, tzn. ve shodném tvaru, jak jsou zaznamenána u matričního orgánu.

Do matriční knihy nelze zapsat jména, která jsou zdobnělá nebo zkomolená, dále nelze zapsat jméno v jeho domáckém tvaru. Osobám mužského pohlaví nelze zapsat ženská jména a naopak. Navíc matriční úřad nesmí osobě zapsat jméno, jehož nositelem je žijící sourozenec, mají-li sourozenci společné rodiče.

Každý má právo užívat více jmen, nikoliv však více než dvě, přičemž podmínkou není přidělení těchto jmen při narození. Druhé zvolené jméno může být zapsáno případnému žadateli do matriční knihy dodatečně, následně je však osoba povinna užívat při úředním styku obě jména, v souladu s matričním záznamem.

.....
⁹ Rak, R. a kol. (2008, 1. vyd.). *Biometrie a identita člověka*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2365-5. Str. 49.

¹⁰ Matoušová, M., Hejlík, L. (2008, 2. dopl. a aktualiz. vyd.). *Osobní údaje a jejich ochrana*. Praha: Aspi. ISBN 978-80-7357-322-5. Str. 55.

¹¹ *Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení*.

¹² § 61 a § 68 *Zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení*.

Příjmení žen se tvoří dle pravidel české mluvnice, přičemž na základě žádosti ženy může být v matriční knize zapsáno příjmení v mužském tvaru pouze v případě, jde-li o:

- cizinku,
- občanku, která má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině,
- ženu, jejíž manžel je cizinec,
- ženu jiné než české národnosti.¹³

Při uzavření manželství má občan právo ponechat si své dosavadní příjmení, má taktéž právo přijmout příjmení snoubence nebo užívat příjmení obou za podmínek stanovených zákonem a v náležitém tvaru. V případě rozvodu manželství, kdy si manžel, jenž sňatkem nabyt příjmení druhého manžela, z nejrůznějších důvodů nepřeje takové příjmení ponechat, Zákon o rodině¹⁴ výslovně umožňuje, aby od užívání takového příjmení mohl upustit. Je mu pak umožněno opět přijmout své původní příjmení, kdy tuto vůli musí oznámit příslušnému matričnímu úřadu do jednoho měsíce od právní moci rozhodnutí o rozvodu. Rozvedený manžel však nemůže žádat, aby byl soudem druhé straně nařízen návrat k dřívějšímu příjmení a upuštění od užívání společně přijatého a matričně zaznamenaného příjmení.

Jméno i příjmení je možné na základě žádosti nositele a při dodržení zákonem stanovených podmínek měnit. Změna příjmení bude matričním orgánem umožněna zejména tehdy, je-li žadatel nositelem hanlivého nebo směšného příjmení, popřípadě z jiného vážného důvodu. Při zápisu změny jména platí stejné zásady jako při zápisu jména při narození, přičemž matriční úřad je povinen chránit potřeby a zájmy nezletilé osoby (např. souhlas se změnou udělený oběma rodiči, vedenými v knize narození). Nelze změnit jméno muže na ženské jméno, výjimku tvoří (dle § 72/5 Zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení) osoby, u kterých probíhá změna pohlaví. V takovém případě lze užít neutrálního jména a příjmení, a to na základě žádosti a potvrzení zdravotnického zařízení, u něhož léčba pro změnu pohlaví probíhá.¹⁵

.....
¹³ § 69 Zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení.

¹⁴ § 29 Zákona č. 94/1963 Sb., o rodině.

¹⁵ Reichlová, V. (2001). *Právní aspekty transsexualismu* [online]. Translide.cz [cit. 2012-01-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.translide.cz/pravni-aspekty-transsexualismu>>.

3.2 Datum a místo narození

Datum a místo narození fyzické osoby jsou informace, které jsou zcela jednoznačné a přesně určitelné. Jinými slovy, vždy se dá určit, kdy a kde se fyzická osoba narodila a z logiky věci je jasné, že takové údaje jsou nezaměnitelné a jedinečné, tedy osoba se vždy narodila v jeden konkrétní den a na jednom konkrétním místě. Proto jsou tyto informace ideální pro používání jako identifikačních údajů fyzické osoby. Datum a místo narození osoby jsou identifikační údaje, které jsou každému subjektu přiděleny jako údaje vyplývající z nějaké určité existující skutečnosti a jsou tedy prakticky neměnné. Výjimka z tohoto pravidla může nastat pouze v závislosti na změně zeměpisného označení místa narození, respektive změnou názvu takového místa. S ohledem na skutečnost, že tyto údaje zůstávají po celý život jejich nositele konstantní, jsou velmi podstatné pro přesné určení totožnosti osoby (ve spojení s dalšími osobními údaji). Den, měsíc a rok, spolu s místem narození se na základě oznámení patřičnému matričnímu úřadu, zpravidla ze strany zdravotnického zařízení (při porodu mimo zdravotnické zařízení a bez následné zdravotnické péče na základě ústního oznámení), zapisují do matriční knihy narození. Tím se stávají identifikačními údaji osoby dle zákona.¹⁶

Dalším doplňkovým údajem v souvislosti s místem a datem je datum a místo úmrtí, způsobu pohřbu a uložení ostatků. Pro nositele takového údaje nemá jeho přidělení samozřejmě žádný význam, ale přesto se jedná o osobní údaj, který může napomoci při přesné identifikaci osoby.

3.3 Identifikační čísla osob

Identifikace pomocí čísel, vyjadřujících určitý kód, směřuje ke zpřesnění zjištění a určení totožnosti subjektu. V České republice se jako identifikační číslo fyzické osoby používá tzv. rodné číslo. Vedle rodných čísel se k identifikaci fyzické osoby rovněž užívá daňová identifikační čísla, čísla účtů u finančních institucí, evidenční čísla průkazů sloužících jako veřejné listiny, atd.

.....
¹⁶ *Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení.*

Smyslem číslování pomocí přidělovaných identifikačních čísel a kódů jako jedinečných znaků je zajištění vysoké přesnosti, efektivity a jednoznačnosti při následné či opakované identifikaci. Díky těmto kódům není dále nutné používat rozsáhlé popisné texty a doplňující charakteristiky.¹⁷ Je zcela zřejmé, že na efektivitu využívání číselných identifikačních údajů má klíčový vliv ucelený a fungující systém jejich přidělování, stejně tak kvalitní a spolehlivý způsob vedení jejich evidence.

3.3.1 Rodné číslo

Rodné číslo je identifikační číslo fyzické osoby. Jako identifikační kód je subjektu přiděleno po jeho narození jako jeho konstantní osobní údaj, proto je rodné číslo označováno za primární osobní údaj. Toto číslo pak slouží mimo jiné především k registraci obyvatel, organizaci voleb, registraci zdravotních a sociálních pojištění, využití v platebním styku, atd.

Rodné číslo je jako identifikační údaj využíváno na základě zákona.¹⁸ Zákonem je rovněž upravován způsob přidělování rodných čísel. Rodné číslo je zákonem definováno jako identifikátor fyzické osoby, která splňuje podmínky pro jeho přidělení informačním systémem, vedeném Ministerstvem vnitra České republiky, jemuž zákon ukládá vést evidenci rodných čísel.

Dále uvedený zákon jasně stanoví strukturu rodného čísla. Rodné číslo musí mít podobu desetimístného čísla, které je beze zbytku dělitelné jedenácti (viz níže - kapitola kontrola rodného čísla). Této skutečnosti lze využít při předběžném ověření validity rodného čísla. Pokud rodné číslo nebude takto dělitelné, je patrné, že bylo uvedeno chybně nebo záměrně s chybou. V prvním šestičíslí rodného čísla je obsaženo datum narození subjektu, a to v pořadí udávající rok, měsíc a den narození, přičemž údaj vyjadřující měsíc narození je současně údajem vypovídajícím o pohlaví subjektu, neboť u žen je tento údaj navýšen o číselnou konstantu 50. Čtyřmístná koncovka, většinou uváděná pomocí lomítka odděleně od prvního šestičíslí, vychází jednak z čísla příslušné matrice a jednak z požadavku rozlišit osoby narozené ve shodném kalendářním dni a dává tak rodnému

.....
¹⁷ Rak, R. a kol. (2008, 1. vyd.). *Biometrie a identita člověka*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2365-5. Str. 58.

¹⁸ *Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel*.

číslu jedinečnost a nezaměnitelnost. Správně přiděleným čtyřčíslím je také zajištěna výše zmiňovaná dělitelnost. Desetimístný formát rodných čísel je užíván od roku 1954. Rodná čísla vydaná před tímto rokem jsou pouze devítimístná, přičemž struktura vyjadřující datum narození a pohlaví subjektu je shodná, koncovka čísla (čísla za lomítkem) je pouze trojmístná a celé rodné číslo není dělitelné kontrolním číslem jedenáct. K rozšíření rodného čísla došlo z důvodu ztráty jedinečnosti plynoucí z toho, že nejsme schopni vzhledem k vyjádření rodného ročníku pouze posledním dvojčíslím přesně určit století, ve kterém se subjekt narodil. Tento údaj tak upřesňuje délka celého rodného čísla.

Pomocí rodného čísla jsme schopni bezpečně rozlišit jednu osobu od druhé, rozhodně ale není univerzálním nástrojem pro úplnou identifikaci osoby. Tím může být pouze za předpokladu, že existuje úplná evidence obsahující rodná čísla všech občanů a my máme do této evidence přístup. V takovém případě rodné číslo můžeme považovat za osobní údaj, v opačném případě jím pravděpodobně nebude. Jinak řečeno, rodné číslo nabývá konkrétního a praktického významu a využití pouze ve spojení s dalšími základními identifikačními údaji z jiných zdrojů, například z registru obyvatel, obchodního rejstříku apod. Rodné číslo tedy není univerzálním nástrojem pro identifikaci, ale pouze nástroj základní identifikace osoby vůči státu (původně vůči orgánům sociálního zabezpečení). Snahy o rozšiřování působnosti rodného čísla v soukromém sektoru jsou vzhledem k postupnému uzavírání celostátních evidencí založených na rodném čísle velmi kontraproduktivní. V souladu s tímto trendem proto právní řád České republiky užívání rodného čísla omezil dle ust. § 13c Zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel.¹⁹

3.3.2 Kontrola rodného čísla pomocí kontrolní číslice

Rodné číslo lze při uvádění snadno zaměnit, případně jej záměrně uvést špatně nebo s chybou. Z tohoto důvodu je součástí formátu rodného čísla takzvaná kontrolní číslice. Ta je umístěná na poslední pozici pouze desetimístného rodného čísla, tedy čísla vydaného osobám narozeným po roce 1954. Princip této kontrolní matematické operace je založen na „modulo 11“. Pro tuto operaci použijeme pouze číselné hodnoty prvních devíti čísel rodného čísla, tedy bez lomítka nebo mínusu oddělující poslední čtveřici čísel. Takto vzniklou číslici vydělíme zmíněnou konstantou „11“, přičemž vzniklé číslo zaokrouhlíme

¹⁹ Maštálka, J. (2008, 1. vyd.). *Osobní údaje, právo a my*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-033-1. Str. 19.

na celá čísla vždy směrem dolů. Toto číslo můžeme označit jako vypočítanou hodnotu kontrolní číslice, kterou zpětně vynásobíme konstantou „11“ a k výsledku přičteme hodnotu poslední tzv. kontrolní číslice z poslední pozice rodného čísla. Pokud vychází původní hodnota rodného čísla (resp. prvních devíti čísel rodného čísla), lze toto číslo považovat za platné (nikoliv oprávněné), pokud se takto vypočítané hodnoty neshodují, jedná se o neplatné rodné číslo.

3.3.3 Další osobní identifikační čísla

Jak již bylo výše uvedeno, funkci identifikačního číselného údaje osoby plní i čísla vydaných průkazů sloužících jako veřejné listiny. Mezi nejvýznamnější číselné údaje, vedle rodného čísla, v České republice patří číslo občanského průkazu a jako osobní údaj jej upravuje Zákon o občanských průkazech²⁰, kde je taxativně vymezeno, jaké údaje o nositeli průkazu musí být v průkazu obsaženy. Pomocí čísla občanského průkazu s přístupem do příslušné databáze lze tedy jednoznačně identifikovat občany, tedy osoby, které jsou na základě zákona jejich držiteli.

Dalším běžně užívaným průkazem, tedy i zdrojem identifikačního čísla, je cestovní doklad a jako osobní údaj jej upravuje Zákon o cestovních dokladech²¹, kde jsou rovněž taxativně uvedeny povinné údaje takového dokladu. Podle čísla cestovního dokladu je možné vedle občanů České republiky, jimž byl takový doklad příslušným orgánem vydán, identifikovat rovněž cizince, kteří jsou na základě Zákona 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky povinni svůj cestovní doklad spolu s dalšími dokumenty předložit při žádosti o povolení k pobytu na území České republiky.

Číslo služebního průkazu, vydaného zaměstnancům či příslušníkům zaměstnavatelem, může být rovněž využito k identifikaci konkrétního zaměstnance či příslušníka a tedy i ztotožnění určité osoby. S ohledem na tuto skutečnost může být při služebním jednání tímto číslem průkazu nahrazeny jiné doklady nesoucí podrobné detailní údaje osoby, které ovšem není nutné pro účely takového jednání sdělovat. U policistů a strážníků obecní policie slouží tímto způsobem služební identifikační číslo, které je

.....

²⁰ § 3 odst. 2 písm. a) *Zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech.*

²¹ § 6 odst. 3 písm. a) *Zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech.*

umístěné na stejnokroji a je shodné s číslem služebního průkazu. Služební identifikační číslo lze například využít k identifikaci takového příslušníka před kontrolním orgánem (Generální inspekce bezpečnostních sborů) v případě stížnosti občana proti jeho jednání.

Mezi další osobní identifikační čísla lze zařadit rovněž číslo řidičského průkazu, číslo průkazu zdravotní pojišťovny, identifikační číslo studenta, čísla platebních karet, osobní čísla zaměstnanců, různá zákaznická čísla a jiné číselné kódy přidělované jednotlivým osobám. Nutnou podmínkou je faktická existence databáze, na jejímž základě je možno podle přiděleného čísla identifikovat konkrétní osobu. Rovněž je třeba brát v úvahu, že čísla uvedených průkazů, dokladů či kódů nemohou vést ke ztotožnění každé osoby, neboť každý nemusí být držitelem takového průkazu či čísla.

3.4 Adresní údaje

Adresní údaje lze také považovat za identifikační údaje. Platí zde předpoklad, že adresa je jednoznačné určení či popis jediného místa v daném území či systému. Známe-li totiž adresu, můžeme v některých případech, zejména u adres užívaných jedinou osobou, dohledat konkrétní subjekt. Ve většině případů se však adresa užije jako doplňující údaj, například při konkretizaci osoby, jejíž jméno se vyskytuje násobně. Za součást identifikačních údajů v souladu s jejich vymezením především pro úřední potřebu se považují adresy pobytu a kontaktní adresy pro doručování, dále pak adresy spojené s využitím různých komunikačních forem, jako je např. pevná telefonní linka na místo bydliště nebo do zaměstnání, číslo mobilního telefonu, adresy elektronické adresy (tzv. IP adresy). Adresní údaje fyzických osob zaznamenané ve veřejně přístupných seznamech jsou oprávněně zveřejněnými osobními údaji.²²

3.4.1 Místní doručovací adresy - adresy trvalého bydliště

Jako hlavní adresní údaj fyzické osoby můžeme především označit adresu trvalého pobytu upravenou Zákonem o evidenci obyvatel a rodných číslech. Tam je stanoveno, že občan může uvádět jako adresu svého trvalého pobytu pouze jednu adresu, a to v objektu označeném popisným, evidenčním nebo orientačním číslem. Takový objekt musí být určen

.....
²² Matoušová, M., Hejlík, L. (2008, 2. dopl. a aktualiz. vyd.). *Osobní údaje a jejich ochrana*. Praha: Aspi. ISBN 978-80-7357-322-5. Str. 70.

k bydlení, ubytování nebo individuální rekreaci.²³ Jako základní identifikační údaj lze adresu trvalého bydliště užívat společně se jménem, příjmením a datem narození subjektu. Adresa trvalého pobytu slouží především ke kontaktování subjektu a z toho důvodu je její uvedení vyžadováno velkým počtem právních předpisů, někdy zákon přímo stanoví povinnost tuto adresu uvést.

3.4.2 Další doručovací adresy

Adresu přechodného bydliště lze považovat pouze za eventualitu k adrese trvalého bydliště, přičemž není žádným zákonem stanovena povinnost takovou adresu uvádět, toto záleží vždy na konkrétním uvážení subjektu. Adresa přechodného bydliště má tedy z hlediska identifikace osoby pouze doplňkový význam, podobně jako adresa zaměstnavatele subjektu apod.

3.4.3 Účastnické adresy

Do skupiny tzv. účastnických adres spadají prostředky identifikace vedené poskytovateli některých služeb. Charakteristickým znakem takových účastnických adres je z hlediska osobních údajů to, že se při komunikaci (resp. při využívání dané služby) tyto účastnické adresy standardně zobrazují, zaznamenávají a přenášejí. U doručovacích adres můžeme sami rozhodnout o sdělení adresy odesílatele, pokud toto není u vybraných služeb předepsáno, ale u účastnických adres je pro neuvedení, případně skrytí takových adres nutno učinit některá (především technická nebo systémová) opatření umožňující skrytí iniciátora komunikace či klienta služby.

Za nejstarší obecně rozšířenou účastnickou adresu lze označit telefonní číslo, které jako osobní údaj upravuje Zákon o elektronických komunikacích.²⁴ O telefonních číslech jsou na základě uvedeného zákona poskytovatelé služeb povinni vést aktuální seznam účastníků. Ten je poskytovaný předepsaným způsobem a ve stanoveném rozsahu koncovým uživatelům. Osobními údaji vedenými v takových databázích jsou mimo jiné jméno, příjmení a adresa trvalého pobytu. Osobní a identifikační údaje účastníků, kteří prokazatelně odmítli jejich uveřejnění, nesmí být ze strany operátora zadány do veřejné
.....

²³ § 10 odst. 1 *Zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel.*

²⁴ § 41 odst. 5 *Zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích.*

databáze. Toto neuveřejnění je bezplatné.²⁵ Pokud tedy uživatel svoji vůlí nebýt v seznamu veden prokazatelně nevyjádří, budou jeho údaje v souladu se zákonem zveřejněny.

Účastnickou adresou je rovněž adresa elektronické pošty (neboli e-mail), identifikující elektronickou poštovní schránku, která je fyzicky umístěna na nějakém internetovém serveru. Za osobní údaj lze takovou adresu považovat tehdy, jestliže je mezi ní a údaji daného subjektu vytvořena objektivně existující vazba.²⁶ Pokud je v názvu elektronické adresy uvedeno jméno nebo příjmení, popřípadě jiný podobný údaj a schránka takové elektronické pošty je zřízena na běžně užívaném serveru, nelze takovou adresu považovat za osobní údaj, neboť si tuto adresu může zřídit kdokoliv, nejen faktický držitel použitého jména a příjmení. Jestliže je však taková adresa umístěna na uzavřeném serveru, například adresa přidělená zaměstnavatelem, lze takovou adresu považovat za osobní údaj z toho důvodu, že minimálně mezi spolupracovníky takové osoby lze na základě formátu elektronické adresy danou osobu jednoznačně identifikovat. Navíc platí silný předpoklad, že správce informačního systému takového zaměstnavatele s největší pravděpodobností disponuje databází přidělených adres elektronické pošty. Databáze pak umožní dohledat na základě elektronické pošty konkrétního zaměstnance.

S elektronickou poštou a s datovou komunikací v sítích (zejména pak v mezinárodní internetové síti) je spojen údaj IP adresa. IP zde znamená internetový protokol a IP adresa je vlastně číslo, které charakterizuje síťový prvek zapojený do této sítě. Pomocí IP adresy lze jednoznačně identifikovat konkrétní elektronické zařízení v internetovém (resp. síťovém) prostředí. IP adresu lze tedy označit jako číselný klíč, pomocí kterého lze identifikovat subjekt údajů, zvláště je-li tento subjekt výhradním uživatelem zařízení nebo je-li toto zařízení chráněno přístupovým heslem subjektu.

4 Popisné údaje

Jako popisné údaje označujeme všechny skutečnosti o subjektu vytvářející obraz jeho fyzické osoby, jako jsou například informace o jeho fyzické podobě, o jeho fyzických

.....
²⁵ § 41 odst. 6 *Zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích.*

²⁶ Matoušová, M., Hejlík, L. (2008, 2. dopl. a aktualiz. vyd.). *Osobní údaje a jejich ochrana.* Praha: Aspi. ISBN 978-80-7357-322-5. Str. 74.

a psychických dispozicích, stupeň dosaženého vzdělání, informace o jeho majetkových poměrech, jeho rodinných vztazích, kulturní a sociální identita subjektu apod.

4.1 Biometrické údaje osoby

Biometrickou identifikací rozumíme využití jedinečných, fyzikálních nebo fyziologických měřitelných znaků (označovaných také jako markanty) konkrétní osoby vedoucích k jednoznačnému zjištění nebo ověření její identity.

Pro účely biometrické identifikace se používají objektivní anatomické nebo fyziologické charakteristiky, které jsou pro každého člověka unikátní a hlavně časově neměnné. Pro identifikaci osoby pomocí biometrických znaků lze využít i poznatků o vývoji zdravotního stavu, léčení nebo poškození (jizvy, amputace, následky traumat, záznamy stomatologických zásahů, atd.). Předpokladem pro využití každé biometrické charakteristiky pro potřeby identifikace osob je jedinečnost, stálost, praktická měřitelnost a technologická možnost dalšího zpracování, případně uchování pro porovnání a přiřazování takových charakteristik patřících různým jedincům.²⁷

4.2 Popisné údaje běžně užívané k identifikaci

Jisté druhy popisných údajů jsou jednoznačně schopny plnit identifikační funkci vzhledem k tomu, že umožňují odlišit subjekt údajů od ostatních a současně mají úřední povahu, přičemž ve spojení s dalšími identifikačními údaji mají i velikou rozlišovací schopnost. Takovými údaji jsou zejména akademické tituly umístěné před nebo za jménem subjektu. Akademické tituly se obvykle užívají v souvislosti s úředními nebo pracovními záležitostmi. Jejich přidělování a užívání upravuje Zákon o vysokých školách.²⁸ Úmyslné neoprávněné užívání takového titulu je přestupkem.²⁹ Mezi tyto popisné údaje lze rovněž zařadit určité druhy již zmiňovaných identifikačních čísel například zákaznických čísel, pojistných nebo bankovních čísel apod. přidělených zákazníkovi pro jakékoliv budoucí smluvní vztahy.

.....
²⁷ Rak, R. a kol. (2008, 1. vyd.). *Biometrie a identita člověka*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2365-5. Str. 104.

²⁸ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

²⁹ § 21 odst. 1 písm. d) *Zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích*.

4.3 Popisné údaje užívané k hodnocení subjektu údajů

Popisným údajem využitelným k hodnocení a identifikaci subjektu údajů je označení povolání a profese, veřejné funkce nebo jiné sociální role samotného subjektu. Popisnými údaji jsou rovněž údaje o spotřebitelských zvycích, údaje o trávení volného času, dopravě do zaměstnání apod.³⁰

5 Podpis a elektronický podpis

Podpis (signatura) je ručně psané, zpravidla jednotně stylizované vypsání jména, příjmení nebo jiného identifikačního znaku osoby, která podpis napsala. Ve zkrácené podobě můžeme podpis označit jako parafu. Podpis se nachází zpravidla na dopisech, na právních dokumentech, jako jsou například závěti či smlouvy. Podpis bývá součástí i některých identifikačních průkazů. Podpisem stvrzený dokument je považován za nezpochybnitelný doklad souhlasu osoby s podepsanými podmínkami či smlouvou. V některých zákonem stanovených případech je vyžadováno ověření pravosti podpisu osoby. Pravost takového podpisu na listině je stvrzena úředním orgánem, kdy příslušná fyzická osoba před takovým orgánem listinu vlastnoručně podepíše po předchozím ověření její totožnosti, případně před takovým orgánem uzná podpis na listině za svůj vlastní. Příslušný orgán následně označí listinu ověřovací doložkou a úředním razítkem a rovněž provede záznam do ověřovací knihy.³¹

Elektronickým podpisem se rozumí elektronické identifikační údaje autora (subjektu údajů) elektronického dokumentu, které jsou k odeslanému dokumentu neoddělitelně připojené. Za elektronický podpis lze považovat i prosté nešifrované připojení jména, příjmení, adresy, rodného nebo jiného identifikačního čísla k odeslanému textu. Tzv. zaručený elektronický podpis je ovšem legislativně upraven Zákonem č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu. Jedná se o elektronický podpis založený na kvalifikovaném certifikátu, který zpravidla kryptografickými metodami zaručuje integritu dokumentu, tedy dokázání, že text nebyl po jeho podepsání dodatečně upraven ani

.....
³⁰ Matoušová, M., Hejlík, L. (2008, 2. dopl. a aktualiz. vyd.). *Osobní údaje a jejich ochrana*. Praha: Aspi. ISBN 978-80-7357-322-5. Str. 78-79.

³¹ *Zákon 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů.*

poškozen a dále autenticitu, tedy potvrzení identity subjektu, kterému patří použitý elektronický podpis. Rovněž je zaručena nepopíratelnost, takže autor nemůže tvrdit, že podepsaný elektronický dokument nevytvořil. Použití elektronického podpisu s sebou nese informace o datu a čase podepsání dokumentu, tedy tzv. časové razítko. Zaručený elektronický podpis můžeme přirovnat k ověřenému vlastnoručnímu podpisu a prokazatelné identifikaci subjektu údajů. Důvodem jeho vzniku a používání je neustálý rozvoj elektronických služeb a komunikací, které urychlují a zefektivňují proces výměny dokumentů či dat.

6 Citlivé údaje

Zvláštní kategorii osobních údajů tvoří citlivé, někdy označované jako senzitivní osobní údaje, neboť při zpracovávání takových údajů může docházet k diskriminaci subjektu údajů, který se jimi zjevně liší od zbytku populace a může tak docházet k porušování jeho základních lidských práv. Které osobní údaje můžeme označit jako citlivé, taxativně vymezuje Zákon o ochraně osobních údajů.³² Tento zákon označuje jako citlivé údaje vypovídající o:

- národnostním, rasovém nebo etnickém původu subjektu údajů,
- politických postojích subjektu údajů,
- členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení,
- odsouzení za trestný čin,
- zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů,
- o genetických a biometrických parametrech subjektu údajů.

Aby tyto údaje mohly být označeny jako citlivé, musí se vztahovat ke konkrétnímu subjektu údajů, tedy musí být spojeny s dalšími nezbytnými identifikátory a jedině pak všechny takové datové položky mohou požívat jako citlivý údaj zvýšeného stupně ochrany dle ustanovení § 9 Zákona č. 101/2000Sb., o ochraně osobních údajů.

.....
³² § 4 písm. b) *Zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.*

Důvod označení uvedených údajů jako citlivých je zřejmý s ohledem ke skutečnosti, že mohou prokazatelně vést k diskriminaci subjektu údajů. Sporné je však toto tvrzení u biometrických a genetických údajů a jejich zařazení do kategorie citlivých údajů bylo motivováno digitálním zpracováním, což obnáší vedle jejich zjednodušení i možnost snadného kopírování, upravování, případně jiného nelegálního nakládání s takovými údaji. Z důvodu zvýšení ochrany osobních údajů vytvářených z vyhodnocování biometrických charakteristik technickými prostředky poslední novelizace Zákona o ochraně osobních údajů označuje biometrické údaje jako senzitivní pouze v případě, kdy umožňují přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů, tedy mají-li schopnost odlišit konkrétní osoby od dalších jedinců.³³

Fotografii, a to i okopírovanou, lze považovat za citlivý údaj vzhledem k tomu, že může vypovídat o etnickém nebo národnostním původu osoby, jež zobrazuje. Citlivým údajem je například i údaj vypovídající o odsouzení subjektu za trestný čin, například výpis z rejstříku trestů se záznamem o spáchaném trestném činu. Pouhý údaj o tom, že fyzická osoba nemá záznam v trestním rejstříku, je běžným osobním údajem.

7 Multiplicitní výskyt identifikačních údajů

Jedná se o problémy spojené s distribucí a zpracováním osobních údajů, kdy se jeden nebo více identifikačních údajů shoduje u více fyzických osob. Nejčastěji k tomuto jevu dochází při shodnosti jmen a příjmení osob žijících na společné adrese, zpravidla u osob v příbuzenské přízni. Při zasílání poštovní zásilky na adresu, kde bydlí například otec a syn se shodnými jmény i příjmením je třeba tyto osoby patřičně odlišit, například rokem narození nebo uvedením rodného čísla v souladu s účelem, pro který je zákonem stanoveno.

.....
³³ Maštálka, J. (2008, 1. vyd.). *Osobní údaje, právo a my*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-033-1. Str. 25.

8 Správnost, pravdivost a přesnost osobních údajů

Skutečností, že všechny zpracovávané osobní údaje jsou pravdivé, přesné a správné jsou přímo vyžadovány Zákonem o ochraně osobních údajů.³⁴ Zde je ukládáno správci údajů zpracovávat pouze přesné osobní údaje. Jako pravdivý označujeme osobní údaj, který je shodný s charakteristikou subjektu údajů. V případě identifikačních znaků občanů České republiky to znamená, že jméno, příjmení, datum narození a rodné číslo reálné fyzické osoby jsou pravdivé, shodují-li se s tím, jak bylo o subjektu údajů zapsáno v matriční knize narození podle Zákona o matrikách, jménu a příjmení.³⁵

9 Osobní doklady

Osobní doklady jsou primárními dokumenty obsahujícími osobní údaje fyzické osoby a prostředky k prokázání její totožnosti. V současné době můžeme užívat několik druhů osobních dokladů, které považujeme za veřejnou listinu, tedy dokument vydaný nebo vedený zákonem určenou osobou. Veřejná listina takového charakteru musí obsahovat jméno a příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu a podobiznu fyzické osoby jako jejího oprávněného držitele, na základě které může správní orgán identifikovat osobu, která takovou listinu předkládá.

9.1 Rodný list

První osobním dokladem, který je fyzické osobě vydán, je na základě zápisu do knihy narození vedené příslušným matričním úřadem rodný list. Rodným listem jeho oprávněná osoba prokazuje svoji totožnost v zákonem stanovených případech. Obsahem rodného listu musí být:

- jméno a příjmení,
- datum narození,
- rodné číslo,
- pohlaví,

.....

³⁴ § 5 odst. 1 písm. c) *Zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.*

³⁵ § 14 *Zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení.*

- údaje o rodičích případně osvojitelích,
- údaje o matrikáři a příslušném matričním úřadu.

Až do doby vydání prvního občanského průkazu, tedy do dovršení patnácti let věku (nebo nově od ledna 2012 na vlastní žádost zástupců dítěte mladšího patnácti let) slouží rodný list jako hlavní osobní doklad oprávněné osoby. Rodný list nemá omezenou dobu platnosti, zůstává platným dokladem po celý život fyzické osoby.

Před vydáním oddacího listu musí snoubenci předložit své rodné listy, neboť jejich občanské průkazy jsou pracovníkem matričního úřadu při samotném sňatku znehodnoceny. Novomanželům jsou vystaveny náhradní doklady za občanské průkazy, které ovšem nejsou veřejnými listinami, jen potvrzují probíhající úřední proces v rámci vydání nových občanských průkazů.

Nedostatkem rodného listu je skutečnost, že sám o sobě není průkazným důkazem bez objektivního spojení předkládající osoby s osobou uvedenou na rodném listu, neboť o takové osobě nepodává žádné informace. Protože vydání rodného listu je vázáno na moment narození fyzické osoby, nemůže rodný list z pochopitelných důvodů obsahovat informace o podobě jeho subjektu. Dalším nedostatkem rodného listu je fakt, že pokud se neoprávněné osobě podaří získat padělaný nebo odcizený rodný list, pak všechny podle něj později odvozené doklady jsou sice pravé, ale byly vydané neoprávněně zcela jiné osobě. Rodný list proto nemůže být absolutním dokladem identity osoby, ale pouze dokladem narození takové osoby.

Další problémy s prokazováním identity osoby rodným listem je předložení takového dokladu cizincem, neboť vydávání těchto dokladů je specifické pro každou zemi dle místních tradic vydávání rodných listů. Mnohé rodné listy jsou pak pro státní orgány neznámé a tedy nepřijatelné, v některých případech i zcela chybí a tak nelze prokazovat identitu takové osoby pomocí primárních administrativních dokladů.

Jak bylo výše uvedeno, rodný list zůstává platným dokladem po celý život jeho držitele. S touto skutečností vyvstává další problém rodných listů, neboť takový rodný list vydává příslušná matrika dle místa narození osoby a propojenost těchto matrik není nijak zajištěna. Člověk zpravidla umírá v jiném administrativním teritoriu a za svého života si

může dle zákonných podmínek změnit jméno a příjmení, takže původní matrice vystavující rodné listy včetně jejich duplikátů získává informaci o změně nebo smrti držitele pozdě, nebo vůbec (případně není schopna ztotožnit rodný a úmrtní list jedné osoby) a tím roste nebezpečí, že duplikát rodného listu může být neoprávněně vystaven již na zemřelou osobu.³⁶

9.2 Občanský průkaz

Občanský průkaz je veřejná listina, kterou občan prokazuje své jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, podobu, státní občanství České republiky, jakož i další údaje v ní zapsané.³⁷

Občanský průkaz je povinen mít občan, který dosáhl patnácti let věku a má trvalý pobyt na území České republiky. Občanům České republiky žijícím mimo území státu se občanský průkaz nevydává. Povinnost vlastnit platný občanský průkaz mají i osoby, jejichž způsobilost k právním úkonům byla rozhodnutím soudu omezena. Pokud byl občan rozhodnutím soudu zbaven způsobilosti k právním úkonům, může mít občanský průkaz, pokud o jeho vydání požádá soudem ustanovený opatrovník takové osoby.³⁸

Podle zákona musí občanský průkaz obsahovat jméno a příjmení, je-li více jmen a příjmení musí být tyto uvedeny v souladu s matričními záznamy, dále rodné příjmení, datum narození včetně místa rodiště, rodné číslo, údaje o pohlaví, státním občanství, rodinném stavu i v případě registrovaného partnerství, adresu trvalého bydliště držitele. Dále může obsahovat záznamy uvedené na žádost držitele, jako akademický titul a vědeckou hodnost, údaje o manželovi nebo partnerovi, údaje o nezletilých dětech. Podoba držitele průkazu se prokazuje portrétní fotografií, která musí splňovat zákonem stanovená kritéria a musí odpovídat současné podobě držitele. Podobizna je na občanském průkazu spolu s vlastnoručním podpisem digitálně zpracovaná. Občanský průkaz je vydáván s omezenou dobou platnosti stanovenou zákonem. Jeho držitel je povinen v případě pozbytí jeho platnosti zažádat o vydání nového průkazu u příslušného úřadu.

.....
³⁶ Rak, R. a kol. (2008, 1. vyd.). *Biometrie a identita člověka*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2365-5. Str. 57.

³⁷ § 2 odst. 1 *Zákona č. 328/1999 Sb., Zákon o občanských průkazech*.

³⁸ § 2 odst. 3 *Zákona č. 328/1999 Sb., Zákon o občanských průkazech*.

9.2.1 Elektronický občanský průkaz a základní registry

Od 1. ledna 2012 vydávají úřady tzv. elektronické občanské průkazy na základě přijaté novely Zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech, ve znění Zákona č. 200/2010 Sb. Smyslem této novely je zjednodušení a zrychlení komunikace občanů a orgánů veřejné správy. Elektronické občanské průkazy jsou vždy vybaveny strojově čitelnými údaji a dále mohou být vybaveny i čipem, který může nést další osobní údaje držitele takového průkazu a dále může rozšiřovat funkce takového průkazu. Pomocí tohoto čipu může elektronický občanský průkaz nahrazovat i jiné osobní doklady, což však není v současné době legislativně umožněno. S touto možností je spíše počítáno do budoucna. V současnosti elektronický čip nachází svoje uplatnění jako nosič elektronického podpisu na základě žádosti držitele průkazu. Existence nových typů občanských průkazů nemá vliv na platnost starších průkazů, jejichž datum platnosti dosud nevypršelo.

Na elektronických občanských průkazech jsou nadále viditelně zaznamenány jméno, případně jména a příjmení, rodné číslo, pohlaví, státní občanství, datum a místo narození držitelů, do roku 2017 zůstává viditelná i adresa trvalého bydliště s tím, že nadále bude její uvedení dobrovolné, stejně jako uvedení rodného čísla, které má být dobrovolné po roce 2020.

Podstata elektronického občanského průkazu spočívá ve skutečnosti, že spíše než jako nosič osobních údajů držitele slouží jako určitý klíč k údajům uložených v nově vznikajících základních registrech veřejné správy. Další osobní údaje držitele, které nejsou viditelně umístěny na průkazu, bude moci úředník, případně policista, získat po přiložení elektronického občanského průkazu ke čtecímu zařízení. Získání těchto údajů bude rovněž podmíněno zadáním bezpečnostního osobního kódu (který si zvolí držitel průkazu při jeho převzetí), což potvrzuje oprávněnost držitele průkazu a zároveň jej chrání proti případnému zneužití průkazu a v něm obsažených osobních údajů při ztrátě. V současné době však není právně ošetřena skutečnost, že některé zdravotně postižené osoby nebudou moci s ohledem na své postižení takový kód zadat.

Činnost základních registrů veřejné správy má být zahájena v červenci 2012 a podle návrhu Ministerstva vnitra České republiky budou veškeré potřebné údaje o občanech soustředěny ve čtyřech základních typech registrů:

- Registr obyvatel.
- Registr osob.
- Registr územní identifikace, adres a nemovitostí.
- Registr práv a povinností.

Propojenost těchto registrů stanoví zákon a jejich správou bude pověřen nově vytvořený úřad, konkrétně Správa základních registrů, který bude spadat pod působnost Ministerstva vnitra České republiky. Úřad Správy základních registrů bude odpovědný za údaje vedené v základních registrech a jejich zpřístupnění.

Výhodou elektronických občanských průkazů a jejich propojení se základními registry bude tedy jednoznačnost a pravdivost osobních údajů držitele průkazu, výrazné omezení zneužitelnosti jak samotných dokladů, tak neoprávněného nakládání s osobními údaji, které doklad nese. Dále bude umožněn kontrolním orgánům jednoznačný přehled o tom, který úředník, kdy a jakým způsobem s osobními údaji držitele průkazu nakládá. Občané pak ocení skutečnost, že každou změnu ve svých osobních údajích nahlásí pouze jednomu zpracovateli takových údajů, který změnu údajů zavede do příslušného registru a následná aktualizace údajů probíhá bez další nutnosti uvádění změn jiným orgánům veřejné správy.

9.2.2 Potvrzení o občanském průkazu

V případě ztráty jakéhokoliv osobního dokladu je jeho držitel povinen neodkladně tuto skutečnost ohlásit příslušnému správnímu úřadu. V případě ztráty občanského průkazu je občanovi vydáno potvrzení o občanském průkazu s uvedením jména, příjmení, rodného čísla, adresy trvalého bydliště a dalších osobních údajů včetně čísla původního občanského průkazu. Smyslem tohoto dokladu je dočasná náhrada občanského průkazu v situacích, kdy je osoba vyzvána k prokázání své totožnosti do doby vydání nového občanského průkazu, o nějž musí občan požádat nejpozději ve lhůtě patnácti dní. Příslušný úřad zároveň zajistí, aby byl nahlášený ztracený nebo odcizený občanský průkaz neplatný a to jeho zanesením

do celostátní databáze neplatných dokladů, kterou spravuje Ministerstvo vnitra České republiky a tuto databázi zpřístupňuje na svých internetových stránkách jako službu pro veřejnost za účelem prevence zneužití ztracených a odcizených dokladů. Rozhodné je v tomto případě datum oznámení takové skutečnosti, před tímto datem může nést jeho držitel následky z neoznámení ztráty nebo odcizení.

9.3 Cestovní doklad

Pro cestu do členských států Evropské unie lze jako cestovní doklad kromě cestovního pasu použít občanský průkaz. Cestovní pas, který musí mít osoba cestující mimo hranice Evropské unie, je veřejná listina opravňující občana k překročení hranic České republiky, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána. Cestovním dokladem občan prokazuje své jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, podobu, státní občanství České republiky a další údaje zapsané nebo zpracované v cestovním dokladu.³⁹ Cestovní pas může obsahovat i nosič dat s biometrickými údaji fyzické osoby, pomocí kterých je usnadněna identifikace předkladatele cestovního dokladu jako oprávněného držitele. Cestovní doklady vedle umožnění vstupu na cizí území rovněž deklarují držiteli právo na ochranu v zahraničí státem, který dokument vydal. Vedle povinnosti vlastnit cestovní doklad při vstupu na území cizích států bývá někdy vyžadováno rovněž udělení víza. Vízum je udělováno buď předem v rámci zákonem stanoveného řízení a v případě jeho kladného vyřízení je do cestovního pasu vložen doklad o jeho udělení nebo může být udělováno přímo při překračování hranic, nejčastěji otiskem razítka.

Během používání cestovního dokladu může nastat situace, kdy osoba nemůže svůj cestovní doklad předložit z důvodu jeho ztráty či odcizení přímo v zahraničí. Taková osoba je pak povinna tuto skutečnost nahlásit na zastupitelském úřadu České republiky v místě pobytu, případně některého členského státu Evropské unie (pokud zastupitelský úřad ČR v navštívené zemi není), kde jí bude vystaven urgentně tzv. Cestovní průkaz, sloužící k jednotlivé cestě a je územně i časově omezen účelem cesty, tedy pouze pro návrat do České republiky. Cestovní průkaz je stejně jako Cestovní doklad veřejnou listinou a nositelem všech základních identifikačních údajů držitele.

.....
³⁹ § 2 odst. 1 *Zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech.*

9.4 Řidičský průkaz

Řidičský průkaz České republiky a mezinárodní řidičský průkaz vydaný Českou republikou mají status veřejné listiny, z toho důvodu je lze považovat za dokumenty prokazující totožnost jejich oprávněného držitele. Vydávání řidičských průkazů je upraveno Zákonem č. 31/2001 Sb., o řidičských průkazech a registrech řidičů. Současně požadovaný formát řidičského průkazu musí obsahovat vedle stupně oprávnění k řízení motorového vozidla také jméno, popřípadě jména, příjmení, datum a místo narození, rodné číslo držitele, datum vydání a datum platnosti, název úřadu, který doklad vydal, sérii a číslo průkazu, fotografii a podpis oprávněného držitele průkazu.

9.5 Služební průkaz

Služební průkazy deklarují příslušnost jejich držitele k určité organizaci či úřadu. Jsou-li takové doklady opatřeny fotografií jejich držitele, mohou být spolu s dalšími údaji uvedenými v průkazu použity jako doklady k prokázání totožnosti. Služebním průkazem zpravidla prokazuje zaměstnanec či příslušník existenci pracovního nebo služebního poměru vůči zaměstnavateli či úřadu a někdy i z těchto důvodů vyplývající oprávnění provádět určité činnosti a úkony.

Zvláštní skupinou služebních průkazů jsou průkazy příslušníků ozbrojených sborů, hasičů, průkazy příslušníků tajných služeb, průkazy poslanců a senátorů Parlamentu České republiky. Užívání těchto průkazů, oprávnění jejich držitelů i podoba takových služebních průkazů je stanovena zákony.

9.6 Zbrojní průkaz

Zbrojní průkaz je doklad, který opravňuje fyzické osoby k nabývání vlastnictví a držení zbraně, případně takovou osobu opravňuje k nošení takové zbraně. K jeho získání je podobně jako u řidičského oprávnění třeba splnit určité zákonem stanovené podmínky. Zbrojní průkaz lze v určitých situacích použít k prokázání totožnosti držitele, neboť je vedle uvedení jména, příjmení, data narození a místa trvalého pobytu rovněž vybaven podobiznou oprávněného držitele.

9.7 Krycí doklady

Za krycí doklady můžeme označit veškeré listiny a předměty sloužící k utajení skutečné totožnosti osoby. Krycím dokladem nesmí být průkaz prezidenta republiky, poslance nebo senátora Parlamentu, člena vlády, člena Nejvyššího kontrolního úřadu anebo guvernéra České národní banky a služební průkaz státního zástupce nebo soudce, diplomatický pas anebo doklad žijící nebo zemřelé osoby. Krycí doklad vydává Ministerstvo vnitra České republiky na základě rozhodnutí ministra.⁴⁰

9.8 Další doklady prokazující totožnost držitele

Výše uvedené doklady jsou patrně nejčastěji užívané doklady, se kterými se můžeme setkat v rámci prokazování totožnosti jejich držitelů. Ve skutečnosti existuje mimo ně ještě řada dalších dokladů, které mohou být ke stanovení totožnosti držitele použity. Jedná se například o doklady jako vojenská knížka, průkaz pojištěnce zdravotní pojišťovny, oddací list, úmrtní list, studentský průkaz, průkaz o povolení k pobytu cizince, platební karty, zákaznické karty, různé členské průkazy, průkaz lékaře, živnostenský list apod. Zároveň mohou ke zjištění totožnosti směřovat i určité smlouvy, úřední spisy, deníky, kroniky, korespondence a mnoho dalších dokumentů.

10 Prokazování totožnosti

Prokázáním totožnosti se zjednodušeně rozumí poskytnutí a prokázání požadovaných identifikačních údajů

10.1 Historie prokazování totožnosti

Prokazování totožnosti má dlouhodobou historii, neboť každá lidská společnost v určitých situacích prokazování totožnosti vyžadovala. Nejstarším způsobem, jak lidé prokazovali svoji totožnost, bylo za pomoci svědků znajících totožnost konkrétní osoby a jejich prohlášením, že se jedná o faktického člověka. Koncem 19. století však začala společnost vyžadovat nové a hlavně přesnější způsoby prokazování totožnosti, což vedlo .....

⁴⁰ Němec, M. (1996, 1. vyd.). *Občan a policie: aktuální problémy vztahů policie k občanům a občanů k policii*. Praha: Naše vojsko. ISBN 80-206-0524-X. Str. 126.

ke vzniku veřejných listin. Zpočátku se jednalo o dokumenty, u nichž bylo možné předpokládat, že je může předložit pouze osoba, která je jejím oprávněným držitelem. Takovými listinami byly především rodné listy nebo domovské listy.

Dalšími použitelnými dokumenty byly listiny obsahující popis osoby, zejména zbrojní pas, pracovní pas nebo čelední knížka. Později se začaly užívat doklady opatřené podobiznou, jako cestovní pas nebo průkaz státního zaměstnance pro slevy na železnicích. Prokazování totožnosti tímto způsobem bylo však stále nedostačující, proto se hledaly dokonalejší formy průkazů. Dalším užitným dokladem se tak stal Průkaz pro cestování v tuzemsku (tehdejší Rakousko - Uhersko), dále tzv. Legitimační lístky, vydané podle ministerské vyhlášky č. 80/1867 ř. z. okresními úřady s platností na dobu jednoho roku. Pro potřebu poštovní správy byly zavedeny tzv. poštovní poukazenky totožnosti na základě nařízení č. 179/1909 ř. z. Občané však neměli povinnost si tyto průkazy zřídit, záleželo pouze na jejich vůli, zda tak učiní, proto nebylo možné na základě těchto dokumentů vést přesnou evidenci všech obyvatel.

Vznikem Československé republiky vzrůstá potřeba státu vést kompletní evidenci obyvatel a zavést přesné způsoby prokazování totožnosti fyzických osob. Následkem toho byla vládním nařízením č. 481/1919 Sb. zavedena tzv. všeobecná občanská legitimace. Každý občan tak mohl požádat o vystavení všeobecné občanské legitimace, která sloužila primárně ke vnitrostátnímu prokazování jeho totožnosti. Obsahem této legitimace byl otisk palce držitele, ověřený vlastnoruční podpis, další úřední data, ale především fotografie. Platnost této legitimace byla časově omezena. Toto vládní nařízení bylo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku realizováno od 1. května 1920, na Slovensku a Podkarpatské Rusi od 3. listopadu 1921, přičemž zrušeno bylo až 19. července 1948, kdy je datován vznik občanských průkazů zavedených zákonem 198/1948 Sb. o občanských průkazech. Ovšem až vládní nařízení č. 61/1953 Sb., o občanských průkazech nařizuje vlastnictví občanského průkazu jako povinnost všech osob starších patnácti let.

10.2 Povinnost prokázání totožnosti

10.2.1 Postupy Policie České republiky

Požadovat prokázání totožnosti, popřípadě totožnost fyzické osoby přímo zjišťovat, jsou oprávněni především příslušníci Policie České republiky. Prokázání totožnosti osoby je mnohdy rozhodujícím faktorem úspěšného provedení jejich služebního úkonu či zákroku. S ohledem na skutečnost, že vyžadování prokázání totožnosti lze považovat za zásah do soukromí osoby, je nezbytně nutná existence zákonného zmocnění k provedení tohoto úkonu ze strany Policie České republiky, konkrétně Zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Výzvou k prokázání totožnosti se na základě uvedeného zákona rozumí požadavek na prokázání jména, případně jmen, příjmení, data narození, případně adresy trvalého pobytu, a to i v případě bydliště v zahraničí, dále rodného čísla a státní příslušnosti. Při výzvě k prokázání totožnosti však platí, že rozsah a způsob zjišťování osobních údajů musí být přiměřený účelu zjišťování totožnosti.⁴¹

Policista je oprávněn vyzvat osobu k prokázání totožnosti pouze v taxativně vymezených případech, zejména jedná-li se o osobu podezřelou ze spáchání trestného činu nebo správního deliktu, odpovídá popisu hledané nebo pohřešované osoby, u osoby, od níž je požadováno vysvětlení, u osob bezdůvodně se zdržujících v bezprostřední blízkosti chráněných objektů, u osob jejichž předvedení je vyžadováno příslušným orgánem dle jiného právního předpisu a v dalších případech stanovených zákonem.⁴²

Policista je rovněž na základě zákona oprávněn zjistit totožnost fyzické osoby také tehdy, odmítne-li nebo neposkytne-li vyzvaná osoba potřebnou součinnost k prokázání své totožnosti. Pak smí policista takovou osobu předvést k provedení služebních úkonů za účelem zjištění její totožnosti, zejména ověřením v evidenci obyvatel. Jestliže nelze zjistit totožnost předvedené osoby na základě sdělených údajů ani v evidenci obyvatel, je policista oprávněn vyzvat takovou osobu ke strpění snímání daktyloskopických otisků, pořízení obrazových záznamů osoby, zevnímu měření těla, zjišťování zvláštních tělesných znamení a popřípadě k poskytnutí biologických vzorků. Nelze-li takový úkon pro odpor

.....

⁴¹ § 63 odst. 1 *Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.*

⁴² § 63 odst. 2 písm. a) až i) *Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.*

osoby provést, je policista oprávněn tento odpor překonat použitím přímého fyzického donucení, které musí být přiměřeno intenzitě odporu. Platí zde zásada, že policista je při provádění zákroků a služebních úkonů povinen dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob a nepřipustit, aby jim v souvislosti s touto činností vnikla bezdůvodná újma.⁴³ Pro účely úkonů směřujících ke zjištění totožnosti fyzické osoby smí policista osobu předvést maximálně na dobu 24 hodin. Po uplynutí této lhůty je povinen takovou osobu propustit.⁴⁴

Policie je oprávněna rovněž získávat osobní údaje pro účely budoucí identifikace u osob obviněných nebo podezřelých ze spáchání úmyslného trestného činu, osob pro takový trestný čin odsouzených a osob s uloženým ochranným léčením nebo v zabezpečovací detenci.

Zákon nestanoví policistům povinnost sdělit kontrolované osobě důvod zjišťování její totožnosti a to ani na její dodatečnou žádost, přesto je taková osoba povinna svoji totožnost prokázat, případně strpět další úkony. Osoba se může bránit proti postupu policie ex post stížností směřovanou na Generální inspekci ozbrojených sborů jako na kompetentní orgán. Z těchto důvodů je potřeba ztotožnění policisty provádějící zmiňovaný úkon. Podle § 12 Zákona o Policii České republiky policisté prokazují svoji příslušnost služebním stejnokrojem, služebním průkazem nebo služebním odznakem se zřetelně viditelným identifikačním číslem, případně prokazují svoji příslušnost uvedeným způsobem dodatečně, jakmile jim to okolnosti dovolí.

10.2.2 Postupy strážníků obecní policie

Rovněž strážníci obecní policie jsou oprávněni vyžadovat od osob při provádění služebních úkonů pro potřeby zajištění veřejného pořádku v rámci působnosti obce prokázání totožnosti. Postup strážníků je pak upraven Zákonem č. 553/1991 Sb., o obecní policii ve znění pozdějších předpisů, kdy za zjištění totožnosti opět rozumíme prokázání jména, případně jmen, příjmení, data narození a místa trvalého bydliště fyzické osoby. Strážníci obecní policie mají stejně jako policisté zákonem taxativně stanovené důvody opravňující je totožnost od fyzických osob vyžadovat. Smí tak učinit u osob, vůči kterým

.....

⁴³ § 11 Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

⁴⁴ § 64 Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

provádí úkon k plnění úkolů obecní policie, jde-li o osobu podezřelou ze spáchání trestného činu, přestupku nebo jiného správního deliktu a osoby, které oznamují podezření ze spáchání těchto činů. Dále může strážník požadovat prokázání totožnosti u osob, od nichž vyžaduje vysvětlení, odpovídá-li občan popisu osoby hledané Policií České republiky nebo osobě pohřešované. Prokázání totožnosti lze požadovat i v případě žádosti jiné osoby, kdy ke zjištění totožnosti vede žádající osobu její právní zájem, v tomto případě má právo strážník vyzvat k prokázání totožnosti i osobu, která prokázání totožnosti jiné osoby vyžaduje.

Zákonem o obecní policii je osoba vyzvaná k prokázání totožnosti povinna vyhovět, není však stanoveno, jakým způsobem je vyzvaná osoba svoji totožnost povinna prokázat. Toto záleží na důvodu, proč strážník prokázání totožnosti vyžaduje a dle závažnosti volí prostředky, kterými bude totožnost osoby spolehlivě prokázána. Odmítne-li však osoba na výzvu strážníka svoji totožnost prokázat nebo nemá-li u sebe žádný doklad totožnosti ani svědka, který by jeho totožnost potvrdil, popřípadě nabude-li strážník důvodné podezření, že údaje sdělené těmito osobami nejsou pravdivé, je strážník oprávněn předvést takovou osobu na služebnu Policie České republiky, kde bude osoba k prokázání totožnosti vyzvána dle Zákona č. 283/1991 Sb., o Policii české republiky, případně budou učiněny další kroky vedoucí ke zjištění její totožnosti vymezené uvedeným zákonem, tedy pořízení obrazových záznamů, sejmutí daktyloskopických otisků aj.

Spolupráce Obecní policie a Policie České republiky je odvoditelná z ustanovení § 43 Zákona č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, na jehož základě se může na Policii České republiky s žádostí o pomoc obrátit kdokoliv, tedy i strážník obecní policie. Dále dle ustanovení § 45 téhož zákona jsou útvary policie a orgány obce, tedy i obecní policie, povinny si navzájem vyměňovat informace nezbytné pro plnění jejich úkolů. Zákon 553/1991 Sb., o obecní policii v ustanovení § 1 odst. 3 ukládá spolupráci obecní policie s Policií České republiky, státními orgány a orgány územních samosprávných celků.

10.2.3 Celní správa

Dalšími orgány, mající oprávnění požadovat po fyzických osobách prokázání totožnosti, jsou příslušníci celní správy. Jejich postup je v těchto případech upraven Zákonem č. 13/1993 Sb., o celní správě. Pro potřeby celní správy se opět rozumí

prokázáním totožnosti sdělení jména, případně jmen, příjmení, data narození a místa bydliště. Celník může vyzvat k prokázání totožnosti osobu přistiženou při jednání mající znaky trestného činu nebo přestupku vedeného proti zájmu chráněného celním zákonem, osoby odpovídající popisu hledané nebo pohřešované osoby, u osob u kterých je prováděna kontrola zboží dle právních předpisů Evropských společenství, dále u osob plnících celní peněžní plnění dle zvláštních právních předpisů atd. Taxativně jsou důvody opravňující celní orgány totožnost vyžadovat uvedeny v zákonu.⁴⁵

Celník je oprávněn předvést na celní úřad osobu, která nechtěla nebo nemohla poskytnout potřebnou součinnost při prokázání její totožnosti k provedení dalších úkonů jejího zjištění, tuto osobu smí však předvést maximálně na dobu šesti hodin. Nepodaří-li se spolehlivě prokázat totožnost osoby dle povahy a důvodů vedoucích k jejímu zjištění, je celní orgán povinen předat takovou osobu orgánům Policie České republiky, která může provést další úkony v rámci 24 hodinového zadržení, přičemž doba zadržení osoby celními orgány je do této časové lhůty započítána.

10.2.4 Vězeňská a justiční služba

Oprávnění požadovat prokázání totožnosti má vězeňská a justiční služba, jejíž činnost je upravena Zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. Prokázání totožnosti osob mohou příslušníci tohoto sboru vyžadovat při vstupu do jimi chráněných objektů, přičemž jsou u těchto osob oprávněni rovněž provést prohlídku zavazadel, v případě podezření, že má taková osoba u sebe zbraň nebo jinou věc ohrožující chráněný zájem, je oprávněn provést osobní prohlídku a takovou věc i odebrat, případně učinit jiná opatření omezující práva takové osoby.

Dále smí požadovat prokázání totožnosti u osob, které se zdržují v bezprostřední blízkosti střežených objektů, pokud má podezření, že by taková osoba mohla ohrozit bezpečnost střeženého objektu, pokud se osoba takového jednání již dopustila nebo se dopouští.⁴⁶ i zde lze využít součinnosti s Policií České republiky, pokud osoba vyzvaná k prokázání totožnosti nehodlá nebo nemůže spolupracovat.

.....
⁴⁵ § 31 odst. 2 *Zákona č. 13/1993 Sb., o celní správě.*

⁴⁶ § 13 odst. 1,2 *Zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky.*

10.2.5 Vojenská policie

Činnost vojenské policie spočívá v plnění úkonů policejní ochrany ozbrojených sil a je upravena Zákonem č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii. Příslušníci vojenské policie smějí požadovat prokázání totožnosti, tedy jména, případně jmen, příjmení, data narození, místa pobytu a u vojáků rovněž prokázání příslušnosti k určitému vojenskému útvaru. Prokázání totožnosti jsou oprávněni požadovat od všech vojáků, u ostatních osob jen v případě jejich výskytu ve vojenských objektech nebo prostoru, kde probíhají vojenské akce, dále u osob páchajících trestnou činností nebo přestupky spolu s vojáky, případně samostatně, pokud je cílem jejich protiprávního jednání vojenský objekt, vojenský materiál nebo ostatní majetek státu v rámci hospodaření Ministerstva obrany České republiky.

10.2.6 Veřejná stráž

Veřejnou stáží rozumíme určité fyzické osoby splňující zákonem stanovené předpoklady způsobilosti, které mají v rámci výkonu své funkce status veřejného činitele a podle zvláštních zákonů mají rovněž stanoveny své pravomoci. Jedná se zejména o lesní stráž, jejíž činnost je upravena Zákonem číslo 289/1995 Sb., lesní zákon. Na základě tohoto zákona má lesní stráž oprávnění vyžadovat prokázání totožnosti osoby, která se na území chráněných lesním zákonem chová v rozporu s tímto zákonem, takovou osobu smí předvést a předat při její nesoučinnosti orgánům Policie České republiky, kterou smí spolu s obecní policií požádat o spolupráci, pokud osobu nemůže zajistit vlastními silami.

Dalším typem veřejné stráže je stráž přírody, řídící se Zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Právo požadovat prokázání totožnosti má tato stráž u osob, které porušují předpisy na ochranu přírody, rovněž smějí takovou osobu zajistit a odevzdat orgánům Policie České republiky, případně požadovat součinnosti ozbrojených sborů. Stráž přírody smí vyzvat k prokázání totožnosti i osobu, která nabízí k prodeji zvláště chráněnou rostlinu, či živočicha podle mezinárodních úmluv.

Rybářská stráž, jejichž oprávnění vyžadovat prokázání totožnosti plyne ze Zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství, smí k tomuto vyzvat osobu lovící ryby nebo vodní organismy v rybářském revíru a spolu s prokázáním totožnosti smí rovněž vyžadovat předložení

povolení k lovu nebo rybářského lístku, případně dokladu o řádném nebytí ryby nebo vodního organismu.

Myslivecká stráž a její působnost je definována podmínkami stanovenými Zákonem č. 449/2001 Sb., o myslivosti. Mezi její oprávnění patří rovněž vyžadovat prokázání totožnosti od osob, pokud se v prostoru honitby vyskytuje osoba se střelnou zbraní, zakázanou zbraní nebo jinou loveckou výstrojí. Smí vyžadovat přeložení zbrojního průkazu, povolenky k lovu a jiných dokladů, jimiž lze prokázat jméno, příjmení, datum narození a místo pobytu. Osobu, která neprokáže oprávnění lovit nebo mít u sebe zbraň, stejně tak osobu, která odmítá sdělit totožnost, předá Policii České republiky.

V řízení o daních má správce daně na základě Zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád⁴⁷ oprávnění požadovat prokázání totožnosti zúčastněné osoby. Pokud tak vyzvaná osoba neučiní, nepřipustí ji správce daní k účasti na řízení do doby jejího ztotožnění, k čemuž může požadovat spolupráci s Policií České republiky.

Revizor v dopravním prostředku smí vyžadovat prokázání totožnosti po osobě, která se provinila proti pravidlům chování cestujících stanovených v Zákoně č. 266/1994 Sb., o drahách. Tento zákon rovněž cestujícímu ukládá povinnost svoji totožnost prokázat. Pokud však cestující odmítá prokázat svoji totožnost, což je potřebné pro vymáhání zaplacení jízdného, případně přírážky k jízdnému, bude revizorem vyzván, aby jej následoval na vhodné pracoviště veřejné správy, kde budou učiněny kroky k jeho ztotožnění nebo k setrvání na místě do příchodu osoby oprávněné zjišťovat totožnost. K tomuto však revizor není oprávněn osobu žádným způsobem nutit.⁴⁸

Účastníci dopravní nehody jsou povinni podle zákona o provozu na pozemních komunikacích v případech, kdy nevznikne při nehodě povinnost přivolat na místo Policii České republiky, sepsat společný záznam o nehodě s upřesněním místa a času nehody, příčin a následků, a dále vzájemně si sdělit identifikační údaje účastníků nehody.⁴⁹

.....
⁴⁷ § 23 odst. 1,2 Zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu.

⁴⁸ Hrnčář, J. (2005). *Přepravní kontrola v MHD versus černý pasažér* [online]. Epravo.cz [cit. 2012-01-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/prepravni-kontrola-v-mhd-versus-cerny-pasazer-32412.html>>.

⁴⁹ § 47 odst. 3 písm. f) Zákona č. 367/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích.

Česká pošta s. p. a jiní vlastníci poštovní licence nejsou legislativně oprávněni požadovat od adresáta prokázání totožnosti. Česká pošta však ve svých službách nabízí doplňkovou službu, tzv. předání zásilky do vlastních rukou. K těmto účelům slouží zejména služba zvláštní obálka - dodejka, kdy Česká pošta opatří odesílateli písemné potvrzení prokazující dodání zásilky příjemci. Zároveň pošta vyžaduje od odesílatele sdělení předepsaných údajů, jež má po adresátovi vyžadovat a tak ověřit totožnost cílového adresáta dle povahy požadované odesílatelem. Na dodejce může být rovněž připojeno poučení o právních důsledcích, jež s převzetím nebo nepřevzetím poštovní zásilky souvisí. Adresát tedy není povinen předložit pracovníku pošty svůj doklad totožnosti, ačkoliv se většina lidí domnívá, že tuto povinnost má, nebude mu pak ale s ohledem na poštovní podmínky zásilka předána.

S požadavkem prokázání totožnosti se setkáváme i při volbách, kdy je podle § 19 Zákona č. 247/1995 Sb., o volbách volič při vstupu do volební místnosti povinen prokázat svoji totožnost a státní občanství České republiky zákonem stanoveným dokladem. Pokud toto neučiní, nebude mu umožněno účastnit se volebního aktu.

11 Ochrana osobnosti

Ochranou osobnosti ve výkladu českého právního řádu chápeme ochranu života, zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, soukromí, jména a projevů osobní povahy. Z povahy věci se rozumí, že ochrana osobnosti se vztahuje pouze k fyzickým osobám a nikoli k osobám právnickým. Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti a aby byly odstraněny následky těchto zásahů, přičemž poškozené osobě rovněž náleží přiměřené zadostiučinění, zejména omluva, ale nemajetková újma může být nahrazena i penězi jako tzv. duševní bolestné za to, že byla neoprávněným zásahem snížena důstojnost osoby nebo její vážnost ve společnosti.

Ochrana osobnosti je primárně zakotvena v Listině základních práv a svobod jako právo na život, na nedotknutelnost osoby a její osobní svobody, lidské důstojnosti, nedotknutelnosti obydlí atd.⁵⁰

11.1 Ochrana osobních údajů

Ochrana osobních údajů patří ve všech demokratických společnostech k nejdůležitějším právům osob takové společnosti. i náš právní řád v tomto směru reaguje na potřebu občanů chránit své osobní údaje, které je identifikují a odlišují od ostatních příslušníků společnosti. Hybnou silou vývoje ochrany osobních údajů je bezesporu rozmach informačních technologií a zpracovávání osobních údajů velkým počtem subjektů, stejně jako vzrůstající možnosti získávání těchto informací pomocí nejrůznějších, více či méně veřejnosti přístupných databází. Proto musí být přístup k osobním údajům kontrolován a chráněn proti zneužití. K účelům ochrany osobních údajů slouží celý komplex společenských a především právních norem.

11.2 Vývoj ochrany osobních údajů

Základním pramenem můžeme opět označit Listinu základních práv a svobod, ve které je právo na ochranu osobních údajů zakotveno ve článku 10 odst. 3, kdy má každý právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. Současně je článkem 13 chráněno listovní tajemství a tajemství jiných písemností a záznamů. Ústavní zahrnutí ochrany těchto práv spočívá v reakci na absenci jakýchkoliv podobných práv za předchozího vládnoucího režimu v České republice, tedy před rokem 1989. Jak bylo výše uvedeno, zvýšená potřeba ochrany osobních údajů vzrůstala s častějším užíváním informačních technologií. Z tohoto důvodu byl přijat zákon, týkající se ochrany osobních údajů v informačních systémech⁵¹, Ten ukládal zásady nakládání s osobními údaji a vedle povinností provozovatelů takových systémů při použití osobních údajů upravoval i práva jejich subjektů na obranu v případě protiprávního nakládání s údaji. Nedostatkem tohoto zákona však byla absence sankcí, které mohly poškozené subjekty rychle uplatnit při neoprávněném nakládání s jejich údaji.

.....
⁵⁰ *Zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.*

⁵¹ *Zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech.*

Svých práv se poškození mohli domáhat jen zdlouhavou soudní cestou. Spolu se skutečností, že potřebu chránit si své osobní údaje si s ohledem na chybějící tradici lidé nepřipouštěli, byl význam této právní normy zanedbatelný. S připravovaným vstupem České republiky do Evropské unie nastala potřeba řešit dosud nedořešenou otázku ochrany osobních údajů a tak vzniká Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

11.3 Zákon na ochranu osobních údajů

Za primární účel tohoto zákona můžeme považovat stanovení jasně daných pravidel chování mezi nositelem osobních údajů a dalšími subjekty, které se podílejí na spravování, zpracování a dalším nakládání s takovými informacemi. Účelem není obecně bránit či dokonce zakazovat nakládání s takovými informacemi, ale regulovat činnosti osob s takovými informacemi zacházejícími tak, aby nedošlo k újmě na straně nositele - subjektu údaje. Tím se rozumí zabránit zejména zneužití takových informací. Zároveň tento zákon umožňuje zpřístupnění osobních údajů k jejich legálnímu užití zákonem oprávněnými subjekty. Zákon tedy stanovuje určitý kompromis mezi právem na ochranu soukromí a právem na informace.

Zákon o ochraně osobních údajů lze označit v současnosti za základní právní předpis upravující problematiku ochrany údajů směřujících k identifikaci jednotlivých osob. Tento zákon se vztahuje na všechny osobní údaje, které při své činnosti zpracovávají státní orgány, orgány územní samosprávy, jiné orgány veřejné moci. Stejně tak upravuje nakládání fyzických a právnických osob s těmito údaji. Výjimky, na něž by se tento zákon nevztahoval, mohou být stanoveny opět jen na základě zákona a to bez ohledu na to, zda zpracování údajů probíhá automatizovaně bez zásahu člověka nebo jinými prostředky.

Zákon se nevztahuje na zpracovávání osobních údajů vykonávaných fyzickou (nikoli právnickou) osobou pro vlastní potřebu, většinou v souvislosti s rodinnými záležitostmi, kdy tyto informace nejsou určeny ke zveřejnění ani podnikání. Stejně tak se zákon nevztahuje na nahodilé shromažďování osobních údajů pouze pod podmínkou, že tyto údaje nebudou dále zpracovávány. Rovněž není potřeba souhlasu subjektu údajů, pokud jsou jeho údaje zpracovávány pro vědecké účely. Podmínkou jejich vědeckého zpracování je však neprodlené anonymizování, pokud pominou okolnosti nutné pro výkon

vědecké činnosti, tedy uvedení údajů do takového stavu, kdy jej nelze přidělit konkrétnímu subjektu. Samozřejmostí je i nutnost zabezpečit tyto údaje proti jejich případnému zneužití nebo neoprávněnému nakládání jinou osobou

Zpracování osobních údajů pro statistické a archivní účely stanoví zvláštní zákony. Zde se nejedná o úplné vynětí z působnosti Zákona o ochraně osobních údajů, ale jen o řešení otázky obecného a zvláštního zákona. Tedy pokud Zákon o státní statistické službě nebo Zákon o archivnictví a spisové službě obsahují zvláštní úpravu, má tato přednost před úpravou obecnou. Jestliže však takový speciální režim nebude, vztahuje se i na tyto případy Zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Podmínky zpracování osobních údajů pro účely statistiky a archivnictví jsou tedy stanoveny příslušnými zákony, nestačí prohlášení správce, že si např. provádí statistické zjišťování nebo si vede archiv.⁵²

Výše byly zmíněny zákonem stanovené výjimky, na něž se zákon o ochraně osobních údajů nevztahuje. To se týká výkonu činnosti některých státních orgánů spojených s povinnostmi při zpracování osobních údajů a to i citlivých údajů, informační a oznamovací povinnosti a povinností při předávání osobních údajů do zahraničí. Těmito orgány jsou zpravodajské služby, Policie České republiky při vyšetřování trestné činnosti, Ministerstvo financí České republiky v souvislosti s bojem proti finanční kriminalitě, Národní bezpečnostní úřad při provádění bezpečnostních prověrek a Ministerstvo vnitra České republiky ohledně vydávání tzv. lustračních osvědčení a při činnosti Generální inspekce ozbrojených sborů.⁵³

Zákon rozlišuje osoby nakládající s osobními údaji subjektů na správce a zpracovatele, kterým ukládá určité povinnosti⁵⁴ při nakládání s osobními údaji, zatímco subjektům takových údajů deklaruje určitá práva při činnosti správce nebo zpracovatele, přičemž kontrolou dodržování těchto povinností je pověřen Úřad na ochranu osobních údajů s oprávněním udělovat případné sankce. Dle výše uvedeného lze rozdělení na správce a zpracovatele blíže definovat následovně:

.....

⁵² *Ochrana osobních údajů* [online]. BusinessInfo.cz, 2010 [cit. 2012-01-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/ochrana-osobnich-udaju-opu/1000818/51144/>>.

⁵³ Mates, P. (2002, 1. vyd.). *Ochrana osobních údajů*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0469-8. Str. 42-43.

⁵⁴ § 5, 7, 8 *Zákona 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů*,

- správcem je každý subjekt, který určuje účel a prostředky při zpracování osobních údajů, přičemž sám toto zpracování provádí a je za něj odpovědný. Touto činností může správce zmocnit nebo pověřit zpracovatele pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.⁵⁵ Důležitou povinností správce je skutečnost, že smí zpracovávat osobní údaje jen se souhlasem subjektu údajů, pouze zákon může stanovit výjimky, kdy není takového předchozího souhlasu třeba.⁵⁶
- zpracovatel je každý subjekt, který na základě zvláštního zákona nebo pověření správcem zpracovává osobní údaje podle tohoto zákona.⁵⁷

11.4 Úřad pro ochranu osobních údajů

Tento úřad je zřízen na základě Zákona o ochraně osobních údajů, který zároveň upravuje jeho činnost a kompetence. Stanovuje jej jako nezávislý orgán, nepodléhající žádnému jinému státnímu orgánu a nespadá ani do rezortu žádného ministerstva (má svůj vlastní rozpočet). Ze zákona jsou mu svěřeny kompetence ústředního správního úřadu v oblasti ochrany osobních údajů vykonávajícím dozor nad zpracováváním takových údajů. Dále vede evidenci zpracovatelů a správců, kteří řádně svou činnost úřadu oznámili, přijímá stížnosti občanů při porušení zákona na ochranu osobních údajů včetně projednávání přestupků proti tomuto zákonu a udělování sankcí. K tomuto účelu na svých webových stránkách úřad zřídil veřejný registr zpracování osobních údajů, kde může každý kontrolovat činnost správce při nakládání s jeho osobními údaji, čímž je současně splněna povinnost úřadu stanovená mu zákonem.⁵⁸ Úřad se skládá z předsedy, který stojí v jeho čele a dále má sedm inspektorů, přičemž všichni jsou do své funkce jmenováni prezidentem republiky na návrh senátu.

.....
⁵⁵ § 4 písm. j) *Zákona 101/200 Sb., o ochraně osobních údajů.*

⁵⁶ § 5 odst. 2 *Zákona 101/200 Sb., o ochraně osobních údajů.*

⁵⁷ § 4 písm. k) *Zákona 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.*

⁵⁸ § 29 odst. 1 písm. b) *Zákona 101/200 Sb., o ochraně osobních údajů.*

12 Závěr

Jak bylo vysvětleno v úvodu, tato práce si kladla za cíl zejména popsat postavení totožnosti fyzické osoby v právním systému České republiky. Byly uvedeny různé druhy identifikačních údajů, které lze úspěšně použít k určení totožnosti fyzické osoby, dále byly popsány jednotlivé osobní doklady fyzické osoby a byly rozebrány situace, kdy zákon ukládá povinnost fyzické osobě svou totožnost prokázat. Závěr práce se týkal problematiky ochrany osobních údajů.

Pokud připustíme jistou míru zjednodušení, lze z pohledu praktického využití při právních úkonech mezi totožnost fyzické osoby a její základní identifikační údaje položit rovnítko. Mezi takové základní identifikační údaje fyzické osoby beze sporu patří její jméno a příjmení, datum narození, místo bydliště a některý z číselných údajů, jakými jsou rodné číslo, číslo občanského průkazu, číslo cestovního pasu atd. Pokud jsou tyto informace známy a jsou správné a platné, můžeme mluvit o skutečnosti, že totožnost osoby je jednoznačně určena a ověřena. Na základě těchto údajů lze přístupem do některých z evidenčních databází nebo registrů zjišťovat další identifikační a popisné údaje fyzické osoby. Existence takových databází či registrů s sebou nese nutnost je řádně spravovat, aktualizovat, ale především chránit před možností zneužití.

Spolu s tím, jak se vyvíjel a rozšiřoval právní systém České republiky, docházelo k tomu, že se zvyšovaly požadavky na určování jednoznačné identity subjektů tohoto právního systému. Z důvodů těchto rostoucích požadavků se forma evidence a ověřování totožnosti fyzických osob v čase měnila. Mezi první doklady, které se užívaly k ověření totožnosti, patřily na území současné České republiky domovní a rodné listy. Postupně byly v průběhu dvacátého století nahrazeny občanskými legitimacemi a později občanskými průkazy. S rozvojem informačních systémů a technologií rostl význam elektronicky spravovaných databází a registrů.

Dokonce i ostatní vědní disciplíny vstupují do způsobu ověřování totožnosti a rozšiřují tak možnosti, jak lze totožnost fyzické osoby ověřit. Uvedme si například lékařství. Znalosti lidského těla i technické možnosti jeho zkoumání a měření se neustále zdokonalují, což umožnilo vznik takového oboru, jakým je biometrie. Tu lze rámcově definovat jako metodu zjišťování jedinečných biologických charakteristik subjektu.

Využívání této metody se stále ve větší míře zapojuje do způsobů ověřování totožnosti fyzické osoby, zejména pak tam, kde selžou jiné běžné postupy. Jistě bude zajímavé sledovat, jak se možnosti ověřování totožnosti budou vyvíjet v nejbližší budoucnosti.

A co říci závěrem? Jak bylo v této práci ukázáno, totožnost fyzické osoby je konkrétními vazbami propojena s právním systémem České republiky. Tak, jak se mění lidská společnost, mění se i její právní normy. Z toho lze usoudit, že i postavení totožnosti v právních normách není neměnné a bude i nadále postupně odrážet aktuální potřeby společnosti. S totožností osob jsou velmi spjaty jejich osobní údaje, lze se domnívat, že v následujících letech bude zapotřebí vynaložit nemalé úsilí, aby byla ve společnosti zajištěna dostatečná ochrana osobních údajů, a to především s tím, jak roste význam digitalizovaných databází a registrů. Pro účinnou ochranu osobních údajů je tak třeba realizovat nejen spolehlivá technická opatření, ale i přijmout a efektivně aplikovat kvalitní právní formulace a normy.

Protože byla tato práce zaměřena na právní aspekt totožnosti fyzických osob, jsou v následujícím seznamu a na úplný závěr uvedeny právní normy České republiky, které se totožnosti fyzických osob dotýkají. Nutno konstatovat, že tento seznam si neklade ambice být zcela úplným a vyčerpávajícím, jedná se o seznam těch nejpodstatnějších zákonů České republiky, souvisejících s totožností fyzických osob. Mezi ně patří především:

- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení.
- Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel.
- Zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech.
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Resumé

This bachelor thesis is called “*An identity – its protection and authentication*” and it focuses on the concept of an identity of a person in terms of the legal science and laws. As human society developed, there were set up many rules in history, which determined, organized and managed various aspects of human life in a society. These rules gradually improved in time, so they laid a factual basis for the creation of legal standards and laws. The primary element of these legal standards and laws is a person. It is therefore necessary to clearly define this person and his identity as the primary recipient of law. This recipient means a subject to which they are legal standards and laws directed. It should be noted that the law itself creates its recipients. In other words, the law itself identifies and defines the legal personality (i.e. eligibility for the rights and legal capacity). In order to effectively apply the rule of law and to be able to check or require the respect for the law there is a need for recipients of these laws to be clearly identifiable and distinguishable. It means to ensure their unique identity.

Therefore, the main goal of this thesis is an effort to summarize how the concept of identity of the person is reflected and included in the legal system and law of Czech Republic. This identity of the person is closely linked with the personal identification data. Generally, any information that may lead to a successful determination of the unique identity can be perceived as a personal identification data. Part of this thesis is the list and parameters of such personal identification data a person can encounter in real life. There also exist many descriptive data of the person, like appearance, education, employment, etc, which can help to describe and determine the identity of the person. A man in her life becomes a holder of various public documents, respectively personal documents that contain personal information about his identity, so this thesis includes the characteristics of the main personal documents. Another issue involved in this thesis is proving and authentication of the identity of the person, particularly the information about when a person is legally obliged to prove his identity. The identity is also related to the personal privacy, so this issue is devoted to the last part.

From the viewpoint of practical use in legal actions there is an equality of identity of the person and the basic identification data. The basic identification information contains name and surname, date and place of birth, place of residence and some of the

number codes, such as identification number, identity card number or passport number. If this information is known, we can talk about the fact that the person is clearly identified and verified. Based on these number codes, it is possible to access various databases or registries to identify other identifying and descriptive data of persons. The existence of such databases and registers implies the need to properly manage them, update them, but also protect them against the possibility of abuse. The importance of electronically managed databases and registers gain with the development of information systems and technologies.

Also other scientific disciplines, like medicine, extend our possibilities how to verify and authenticate the identity of the person. Knowledge of the human body and the technical possibilities of its measurements are constantly improving, allowing the creation of biometrics as a new method, which can be generally defined as a method of identifying unique characteristics of biological entity. The practical use of this method is increasingly involved in the personal authentication procedures, especially where other common procedures fail. It will certainly be interesting to see how the possibility of personal authentication will evolve in the near future.

As human society is changing, its legal standards and laws are changing as well. It can be concluded that the identity of the person and its position in law is not static and will continue to gradually reflect the current needs of society. The identity of the person is strongly linked to the personal data. One can assume that in the coming years we will need to expend great effort in order to provide sufficient protection of personal data, especially with regard to the growing importance of digital databases and registers. To ensure effective protection of our personal data it is necessary not only to implement reliable technical precautions but also to adopt and effectively apply right legal standards and laws.

Přehled pramenů

- Literatura:

Bezouška, P., Bednář, V. a kol. (2003, 1. vyd.). *Soukromé právo pro neprávnický*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk. ISBN 80-86473-53-8.

Maštálka, J. (2008, 1. vyd.). *Osobní údaje, právo a my*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-033-1.

Mates, P. (2002, 1. vyd.). *Ochrana osobních údajů*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0469-8.

Matoušová, M., Hejlík, L. (2008, 2. dopl. a aktualiz. vyd.). *Osobní údaje a jejich ochrana*. Praha: Aspi. ISBN 978-80-7357-322-5.

Němec, M. (1996, 1. vyd.). *Občan a policie: aktuální problémy vztahů policie k občanům a občanů k policii*. Praha: Naše vojsko. ISBN 80-206-0524-X.

Olšovský, J. (1999, 1. vyd.). *Slovník filosofických pojmů současnosti*. Praha: Erika. ISBN 80-7190-804-5.

Rak, R. a kol. (2008, 1. vyd.). *Biometrie a identita člověka*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2365-5.

Sokol, J. (1998, 3. rozš. vyd.). *Malá filosofie člověka: Slovník filosofických pojmů*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-253-5.

- Právní normy:

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky.

Zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.

Zákon č. 13/1993 Sb., o celní správě.

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

Zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech.

Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel.

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení.

Zákon č. 367/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích.

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.

- **Internetové zdroje:**

Hrnčář, J. (2005). *Přepavní kontrola v MHD versus černý pasažér* [online]. Epravo.cz [cit. 2012-01-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/prepravni-kontrola-v-mhd-versus-cerny-pasazer-32412.html>>.

Kdo je právnická osoba - definice, vysvětlení pojmu [online]. Bezplatnapravnioporadna.cz, 2010 [cit. 2012-01-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezplatnapravnioporadna.cz/online-zdarma/ruzne/pravnicky-slovník/298-kdo-je-pravnicka-osoba-definice-vysvetleni-pojmu.html>>.

Ochrana osobních údajů [online]. BusinessInfo.cz, 2010 [cit. 2012-01-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/ochrana-osobnich-udaju-opu/1000818/51144/>>.

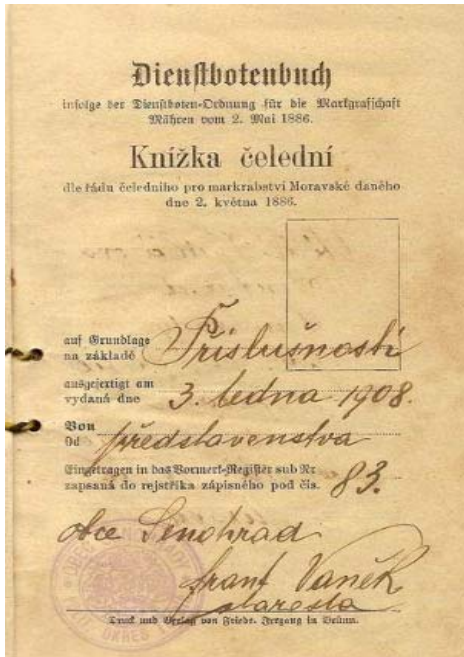
Reichlová, V. (2001). *Právní aspekty transsexualismu* [online]. Translide.cz [cit. 2012-01-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.translide.cz/pravni-aspekty-transsexualismu>>.

Přílohy

Seznam příloh:

1. Čelední knížka z roku 1886.
2. Domovský list z roku 1919.
3. Průkaz zaměstnance z roku 1947.
4. Občanský průkaz vydávaný v letech 1948 – 1953.
5. Občanský průkaz vydávaný v letech 1953 – 1960.
6. Občanský průkaz vydávaný v letech 1960 – 1975.
7. Občanský průkaz vydávaný v letech 1975 – 1985.
8. Občanský průkaz vydávaný v letech 1985 – 1991.
9. Občanský průkaz vydávaný v letech 1991 – 1993.
10. Občanský průkaz vydávaný s drobnými obměnami (hologram r. 1996) v letech 1993 – 2000.
11. Občanský průkaz se strojově čitelným údajem vydávaný v letech 2000 – 2011.
12. Aktuální forma elektronického občanského průkazu vydávaného od 1. 1. 2012.
13. Potvrzení o občanském průkazu (vydané při ztrátě nebo odcizení OP).
14. Řidičský průkaz vydávaný v letech 1964 – 1986.
15. Řidičský průkaz vydávaný v letech 1987 – 1991.
16. Řidičský průkaz vydávaný v letech 1992 – 1993.
17. Řidičský průkaz vydávaný v letech 1994 – 1996.
18. Řidičský průkaz vydávaný v letech 1996 - 2000 – 2004.
19. Řidičský průkaz vydávaný po roce 2004 s platností na celém území Evropské unie.
20. V současnosti vydávané cestovní pasy - model 2005 pouze se strojově čitelnými údaji, bez perforace čísla pasu.
21. Model 2006 s perforací čísla pasu stran 3-34, laserově perforovanou podobiznou a vloženým bezkontaktním čipem nesoucím biometrické údaje držitele.

Příloha 1 Čelední knížka z roku 1886.

Příloha 2 Domovský list z roku 1919.

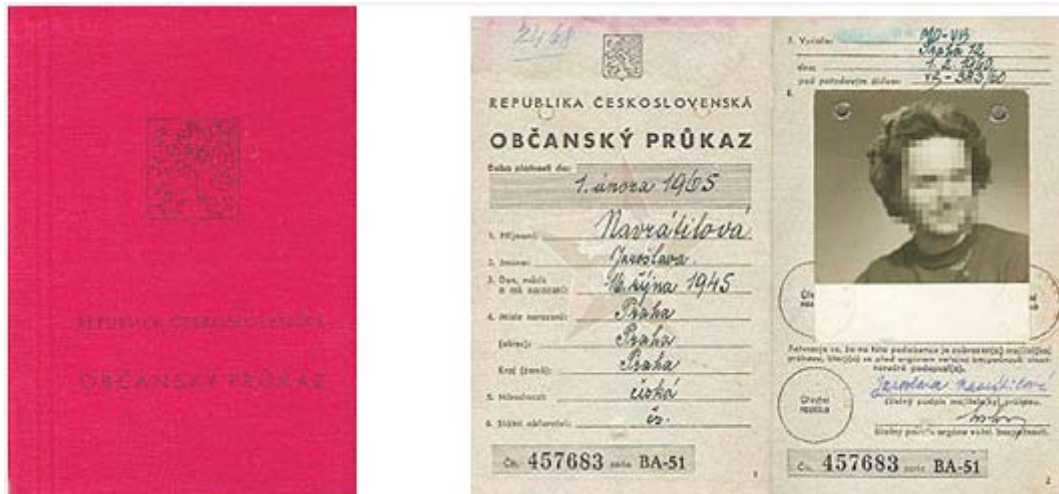
Příloha 3 Průkaz zaměstnance z roku 1947.

Příloha 4 Občanský průkaz vydávaný v letech 1948 – 1953.

Příloha 5 Občanský průkaz vydávaný v letech 1953 – 1960.

Příloha 6 Občanský průkaz vydávaný v letech 1960 – 1975.

Příloha 7 Občanský průkaz vydávaný v letech 1975 – 1985.

Příloha 8 Občanský průkaz vydávaný v letech 1985 – 1991.

Příloha 12 Aktuální forma elektronického občanského průkazu vydávaného od 1. 1. 2012.

Přední strana

Příloha 13 Potvrzení o občanském průkazu (vydané při ztrátě nebo odcizení OP).

Potvrzení o občanském průkazu
Číslo: * 013513 /BA

Důvod vydání držitelu občanského průkazu

ztráta, odcizení, poškození nebo zničení občanského průkazu
 zadrženi neplatného občanského průkazu
 nebyly předloženy potřebné doklady
 pozbytí státního občanství České republiky
 ukončení trvalého pobytu na území České republiky
 úschova občanského průkazu při dlouhodobém pobytu v zahraničí

Údaje o držitelu občanského průkazu

PŘÍMEK: _____
 JMÉNO (JMÉNA): _____
 RODNÉ ČÍSLO: _____ DATUM NAROZENÍ: _____
MÍSTO A DĚJES NAROZENÍ (u občanské nemajetně a státní STÁT NAROZENÍ): _____
 ADRESA MÍSTA TRVALÉHO POBYTU: _____

Údaje o občanském průkazu

ČÍSLO OP: _____ SÉRIE OP: _____
 OZNAČENÍ ÚŘADU, KTERÝ OP VYDAL: _____

Důvod vydání držitelu občanského průkazu nebo jiné osobě

omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům
 po zemřelém držiteli
 náleží cizího občanského průkazu

Údaje o držiteli občanského průkazu

PŘÍMEK: _____
 JMÉNO (JMÉNA): _____

Údaje o osobě odevzdávající občanský průkaz

PŘÍMEK: _____
 JMÉNO (JMÉNA): _____

Potvrzení o občanském průkazu

Datům vydání: _____ Platnost do: _____
 Vyšel: _____
 Potvrzení převzal: _____
 Podpis: _____
 Pečeť vydaného:

POUČENÍ: Toto potvrzení je vydané pouze jako dočasná, pomocná, prokazovací nebo pečlivá sehra. Číslo se potvrzení držitelu příslušné občanského průkazu, odcizení, ztráta, odcizení.

VZOR

Příloha 14 Řidičský průkaz vydávaný v letech 1964 – 1986.

Příloha 15 Řidičský průkaz vydávaný v letech 1987 – 1991.

Příloha 16 Řidičský průkaz vydávaný v letech 1992 – 1993.

Příloha 17 Řidičský průkaz vydávaný v letech 1994 – 1996.

Příloha 18 Řidičský průkaz vydávaný v letech 1996 - 2000 – 2004.

Příloha 19 Řidičský průkaz vydávaný po roce 2004 s platností na celém území Evropské unie.

